

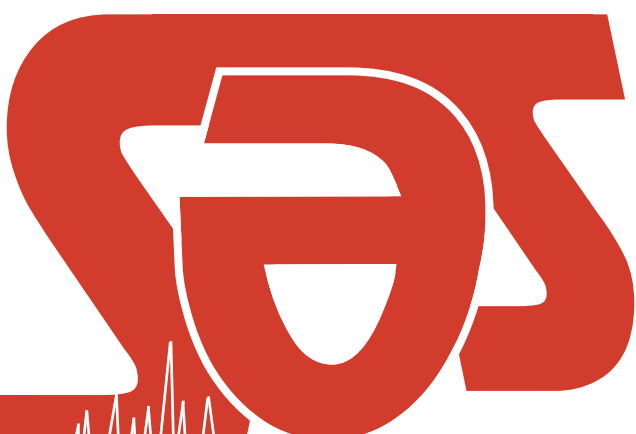
Naxçıvan Muxtar Respublikası-100
Heydər Əliyev və blokada Naxçıvanı

"SƏS" qəzeti mənim
üçün ən əziz qəzetdir

№ 008 (6933)

17 yanvar 2024-cü il.
Qiyməti 60 qəpik

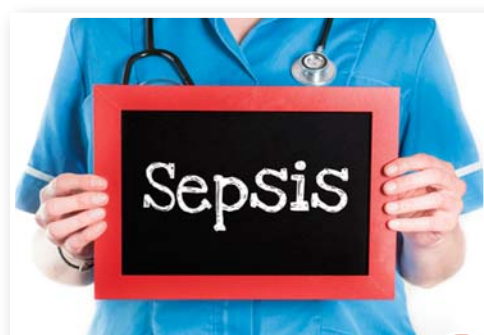
Lənkəran və Neftçala yeni inkişaf mərhələsində:
VERİLƏN VƏD VƏ ƏMƏL

2

“Ermənिसayağı” HƏYƏCAN TƏBİLİ

Son zamanların bəlası:
SEPSİS XƏSTƏLİYİ

10

20 Yanvar faciəsi xalqın
istiqlaliyyət mübarizəsidir

12

Bu maşınların Azərbaycana
gətirilməsi qadağan olundu

16

**Bakıda nə
qədər əhali
yaşayır?**

16

**Təcili tibbi yardım:
həkim xəstəyə
niyə çata bilmir?**

13

Müasir dövrdə Azərbaycan inkişaf və tərəqqi dövrünü yaşayır. Həyata keçirilən kompleks islahatlar, geniş quruculuq işləri və yaradılan güclü iqtisadiyyat Azərbaycanın əsas inkişaf göstəriciləridir. Regionların sosial-iqtisadi inkişafına dair dövlət proqramlarının qəbulu və qarşıya qoyulan vəzifələrin uğurlu icrası nəticəsində, respublikamızın bütün bölgələrinin siması tamamilə dəyişib, şəhərlə kənd arasındakı fərq aradan qaldırılıb. Regionlarda yeni iş yerlərinin açılması və qeyri-neft sektorunun inkişafı, daha çox valyuta gətirən strateji əhəmiyyətli kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalının artırılması üçün bütün imkanlardan istifadə edilməsi əhalinin məşğulluğunu daha da artırmışdır. Regionlarda iş yerlərinin açılması və məşğulluğun təmin olunması istiqamətində kənd təsərrüfatı üçün vacib olan aqroparkların və iri fermer təsərrüfatlarının yaradılması istiqamətində ciddi işlər aparılır. Prezident İlham Əliyevin dərinəndən düşünülmüş daxili islahatları və ölçülüb-biçilmiş xarici siyasəti sayəsində hazırda Azərbaycan dinamik inkişaf edən ölkədir. Təbii ki, sabitlik, təhlükəsizlik və inkişaf bu mərhələni xarakterizə edən əsas amillərdir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev çıxışlarının birində vurğuladığı kimi, sabitlik olmayan yerlərə investisiyalar qoyulmur, inkişaf olmur, vəziyyət mənfi istiqamətdə inkişaf edir.

Lənkəran və Neftçala yeni inkişaf mərhələsində: VERİLƏN VƏD VƏ ƏMƏL

REGIONLARIN SÜRƏTLİ İNKİŞAFI

Dövlət başçısının rayonlara səfəri və bu ərəzələrdə görülən işlərlə tanışlıq, yeni müəssisələrin təməlinin qoyulması və s. öz müsbət nəticəsini verir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin 16 yanvar tarixində Lənkəran və Neftçala rayonlarına səfəri zamanı hər iki rayonda ucaldılan Ümummilli Lider Heydər Əliyevin abidəsini ziyarət edib. Dövlətimizin başçısı bir sıra müəssisələrin açılışında iştirak edib, eləcə də yeni müəssisələrin təməlini qoyub. Cənab Prezident "Lenk Frut" Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyətinin (MMC) Lənkəran rayonunun Separadi kəndində yeni salınmış sitrus bağında yaradılan şəraitlə, yeni inşa edilmiş müasir penitensiar kompleksdə yaradılan şəraitlə, "Laran" Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyətinin (MMC) qənnadı məhsullarının istehsalı müəssisəsi-

nin fəaliyyəti ilə tanış olub. Son illər ölkənin əksər rayonlarının sürətlə inkişaf etdiyi və abadlaşdığını görmək mümkündür. Bu sırada aparıcı yerlərdən birini Lənkəran tutur. Qeyd edək ki, Lənkəran son bir neçə ildə tikinti meydançasına çevrilib. Hər tərəfdən tikinti, abadlıq və quruculuq işlərinin aparılması işə camaatın ürəyincədir. Bundan əlavə rayonda sosial problemlərin həlli, işsizliyin aradan qaldırılması və digər bu kimi hallara da xüsusi diqqət yetirilir və önəm verilir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev yanvarın 16-da Neftçala şəhərinin içməli su təchizatı sistemlərinin istismara verilməsi mərasimində də iştirak edib. Dövlət müstəqilliyimizin bərpasından ötən dövr ərəzində ölkəmiz böyük və uğurlu inkişaf yolu keçib. Sosial-iqtisadi inkişafımızın fonunda şəhər və rayonlarımız simasını dəyişib, nəzərəcarpacaq dərəcədə gözəlləşib. Yeni parklar, bağlar salınıb, yaşayış binaları inşa edilib, yollar çəkilib, küçələr abadlaşdırılıb. Regionlardakı inkişafı Neftçala rayonunun timsalında daha aydın görmək olar. Ra-

yonun qəsəbə və kəndlərində irimiqyaslı abadlıq-quruculuq işləri aparılıb, əhalinin məşğulluğunu təmin etmək məqsədi daşıyan, həmçinin kiçik və orta sahibkarlığın inkişafına təkən verən məhsul istehsalı və emalı müəssisələri yaradılıb, digər infrastruktur layihələr həyata keçirilib. Neftçalada aparılan geniş tikinti, abadlıq və quruculuq işləri rayonun simasını büsbütün dəyişib, park və xiyabanlar yenidən qurulub, yeni inzibati binalar istifadəyə verilib. Dövlətimizin başçısı tərəfindən həyata keçirilən uğurlu və məqsədyönlü siyasət nəticəsində ölkəmizin iqtisadiyyatı sürətlə inkişaf edir. Ümumi inkişafımızda öz payı olan Neftçala rayonu bu

tərəqqiyə sanballı töhfəsini verməkdədir.

REGIONLARDA 1,8 MİLYONDAN ÇOX YENİ İŞ YERİ VƏ 52 MİNDƏN ARTIQ YENİ MÜƏSSİSƏ YARADILIB

Vurğulayaq ki, ümumilikdə 4 dövlət proqramı üzrə regionlara yatırılmış investisiyaların həcmi 104 milyard manat təşkil edir.

Ardı Səh. 3

Əvvəli Səh. 2

Lənkəran və Neftçala yeni inkişaf mərhələsində: VERİLƏN VƏD VƏ ƏMƏL

2022-ci ildə regionlar üzrə məhsul buraxılışının nominal həcmi 2003-cü ilə nisbətən 13,5 dəfə böyüyüb, əhalinin nominal gəlirləri isə 10,5 dəfə artıb. 2004-cü ildən bəri regionlarda 1,8 milyondan çox yeni iş yeri və 52 mindən artıq yeni müəssisə yaradılıb. 2004-2022-ci illərdə ölkədə 60-dan çox yeni elektrik stansiyası istismara verilib. Elektrik enerjisinin 76%-i regionlarda istehsal edilir. Bu illər ərzində Azərbaycan elektrik enerjisini ixdal edən ölkədən ixrac edən ölkəyə çevrilib. Regionlarda qazlaşdırmanın səviyyəsi 94%-i ötürüb, fasiləsiz içməli su alan əhali üzrə göstərici 9%-dən 73%-ə çatıb. Bu illərdə 9 hava limanı tikilib və yenidən qurulub. Laçın hava limanının tikintisi isə davam edir. Həmin müddətdə əsas hissəsi bölgələrə aid olmaqla 3.600-dən çox məktəb, 760-a yaxın tibb müəssisəsi tikilib və ya təmir olunub, 43 Olimpiya İdman Kompleksi tikilib, çoxlu

qurum təsis edilib. Bundan başqa, İtaliya, Koreya Respublikası, Fransa, İndoneziya, Monteneqro və İSESCO təşkilatı ilə əməkdaşlığa dair Anlaşma memorandumları imzalanıb. Bu illər ərzində xidmət bir neçə beynəlxalq dərəcəli sertifikatla layiq görülüb, Britaniya Əməyin Mühafizəsi Şurası tərəfindən beynəlxalq müsabiqənin qalibi olub. Cənab İlham Əliyevin vurğuladığı kimi, beynəlxalq təşkilatlar "ASAN xidmət" in fəaliyyətini yüksək qiymətləndirirlər: "BMT "ASAN"ı fərqləndirib, mükafat verib. Bu da əlbəttə ki, görülən işlərin nəticəsidir". "Uğur 2013" sərəməli xidmət nümunəsinə və dövlət-vətəndaş münasibətlərinə verdiyi töhfələrə görə" nominasiyasının qalibi olub. İSO 9001:2008 idarəetmə standartı üzrə beynəlxalq sertifikatı alıb. "ASAN xidmət" 2015-ci il BMT-nin "Dövlət xidmətlərinin göstərilməsinin təkmilləşdirilməsi" kateqoriyasında birinci yere layiq görülərək xüsusi mükafat və diplomla təltif edilib. Dövlət Agentliyi ilə İSESCO arasında imzalanan Birgə Əməkdaşlıq Programına əsasən qabaqcıl idarəetmə üzrə "ISESCO-nun ASAN mükafatı" təsis olunub. Bütün bunlar bir daha təsdiqləyir ki, Azərbaycan brendi olan "ASAN xidmət"ə dünyada böyük maraq var. Son vaxtlar 2 sayılı Gəncə regional "ASAN xidmət" mərkəzi, 7 sayılı Bakı "ASAN xidmət" mərkəzi və 2 sayılı Sumqayıt regional "ASAN xidmət"

sayda körpü və tunellər, yollar istifadəyə verilib. İstehsal və sənaye müəssisələrinin çoxu bölgələrə aiddir.

VƏTƏNDAŞLARA ŞƏFFAF XİDMƏT - LƏNKƏRAN REGIONAL "ASAN XİDMƏT" MƏRKƏZİ

Dövlət başçısının Lənkərana səfəri çərçivəsində Lənkəran regional "ASAN xidmət" mərkəzinin açılışını edib. Ölkəmiz nümunəvi ictimai və sosial xidmət sahələrində innovativ yanaşmaları ilə də dünyanın bir çox dövlətlərini qabaqlayır. Həmin nümunəvi xidmətin ən bariz nümunəsi olaraq ölkə başçısı İlham Əliyevin təşəbbüsü isə 2012-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar Agentliyinin təsis edilməsini və onun himayəsi altında fəaliyyət göstərən "ASAN xidmət" mərkəzlərini qeyd edə bilərik. "ASAN xidmət" Azərbaycan məhsulu, ixtirası və brendi olaraq beynəlxalq tərəfdaşlar və ekspertlər tərəfindən yüksək maraq və rəğbətlə xarakterizə olunur. "ASAN xidmət" mərkəzlərinin fəaliyyəti operativlik, şəffaflıq, nəzakətlik, məsuliyyət və rahatlıq prinsipləri əsasında qurulur. "ASAN xidmət" mərkəzlərinin sayı artmaqdadır. Prezident İlham

Əliyevin uğurlu və məqsədyönlü siyasəti ölkəmizin yeni inkişaf mərhələsinə keçməsi, yeni demokratik mexanizmlərin yaradılması və xalqa xidmət müstəvisində səmərəli və şəffaf, müasir idarəetmə modelinin, vətəndaş - dövlət qulluqçusu münasibətlərində yeni düşüncə tərzinin, kadr potensialının formalaşdırılması, korrupsiya yarada bilən səbəbləri aradan qaldırmaq üçün zəmin olmuşdur. Bu gün Azərbaycan brendi olan "ASAN xidmət" "vahid məkan" prinsipi əsasında fəaliyyət göstərir. "ASAN xidmət" mərkəzlərində vətəndaşlara xidmətin daha yaxşı göstərilməsi üçün yeni üsullardan və

müasir innovasiyalardan istifadə olunur ki, bu vətəndaş məmnunluğuna səbəb olub. Azərbaycan brendi olan "ASAN xidmət" mərkəzləri beynəlxalq mükafatlara layiq görülüb. Bu gün "ASAN xidmət" in fəaliyyəti Avropa İttifaqında, Avropa Parlamentində, Böyük Britaniya parlamentində, Fransa, Almaniya və digər ölkələrdə yüksək qiymətləndirilir. Özünəməxsus hüquqi strukturu olan bu model bir çox beynəlxalq qurumlar və ekspertlər tərəfindən təqdirəlayiq hesab olunur. Artıq Azərbaycanın "ASAN xidmət" modeli əsasında Əfqanıstanda dövlət xidmətlərinin göstərilməsi sahəsində eyniadlı

mərkəzi, 2023-cü ildə Salyan regional "ASAN xidmət" mərkəzi və Naxçıvan regional "ASAN xidmət" mərkəzi fəaliyyətə başlayıb.

Ötən iyirmi il aydın şəkildə göstərir ki, Cənab İlham Əliyev prezidentliyi dövründə ölkənin həyatının bütün sahələrində verdiyi vədlərin hamısını yerinə yetirmiş və sosial problemləri həll etmişdir. Əldə olunan möhtəşəm nailiyyətlər Azərbaycanı güclü və qüdrətli dövlətə çevirib.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

"Seçki prosesini işıqlandıran media nümayəndələri ilə interaktiv əlaqə saxlayırıq"

Medianın inkişafı Agentliyi (MEDİA) jurnalistlərin 7 fevral prezident seçkilərində fəaliyyətini daha da təkmilləşdirmək məqsədilə maarifləndirici tədbirlər həyata keçirir. Mərkəzi Seçki Komissiyası (MSK) ilə koordinasiya edilən və silsilə xarakterli olan bu tədbirlər davam etdiriləcək. SİA xəbər verir ki, bunu MEDİA-nın icraçı direktoru Əhməd İsmayılov deyib.

Əhməd İsmayılov qeyd edib ki, agentlik artıq media-seçki mövzusu üzrə bir sıra təd-

birilər keçirib: "MSK, MEDİA, Audiovizual Şura və Mətbuat Şurasının birgə təşkilatçılığı ilə seçkiqabağı təşviqat imkanları və media subyektlərinin seçkilərdə fəaliyyətinin əsaslarına dair müşavirə keçirilib. Həmçinin, "Prezident seçkilərində medianın rolu və vəzifələri" mövzusunda praktiki seminar təşkil edilib. İştirakçılara seçki prosesinin ictimailəşdirilməsi, aşkarlığın və şəffaflığın təmin olunması, seçkiqabağı təşviqat mərhələsində və səsvermə günündə peşə fəaliyyətini yerinə yetirərək seçki qanunvericiliyinin tələblərinə dəqiqliklə riayət edilməsi barədə ətraflı məlumat verilib".

MEDİA-nın icraçı direktoru əlavə edib ki, agentlik seçkilərin mediada işıqlandırılması prosesi üzrə fasiləsiz monitorinqlər aparır: "Media haqqında" Qanuna görə, media subyektlərinin seçkiqabağı təşviqatla bağlı fəaliyyətinin xüsusiyyətləri Seçki Məcəlləsi ilə tənzimlənir. Növbədənəkar prezident seçkilərində ödənişli seçkiqabağı təşviqata qoşulacaq media subyektlərinin siyahısı MSK tərəfindən təsdiqlənərək qurumun rəsmi saytında yerləşdirilib. MEDİA seçki prosesini işıqlandıran media nümayəndələri ilə interaktiv əlaqə saxlayır, onların suallarını operativ qaydada cavablandırır".

Ukraynalı ekspert: Azərbaycanda növbədənəkar prezident seçkiləri yeni reallığın nəticəsidir

Azərbaycanda keçiriləcək növbədənəkar prezident seçkiləri özünəməxsus mənada əlamətdar və simvoldur. Bu, ərazi bütövlüyünü bərpa etmiş qalib ölkədə keçirilən prezident seçkiləridir. Bu fikri AZƏRTAC-a açıqlamasında ukraynalı siyasi ekspert Andriy Lebid söyləyib.

Onun sözlərinə görə, Azərbaycanda keçiriləcək növbədənəkar prezident seçkiləri yeni reallığın, yeni vəzifələrin, məqsəd və istəklərin səbəbi, nəticəsidir: "Bu gün Azərbaycanın təşəbbüsləri, gələcəklə bağlı proqnozları, xüsusən də azərbaycanlıların milli ideyasının əsaslarının müzakirəsi hər zamankından daha çox diqqət mərkəzindədir".

Ukraynalı ekspert xatırladı ki, bütün Azərbaycan xalqı bir yumruq kimi birləşərək tarixi ərazilərini işğaldan azad etdi.

Azərbaycanlıların milli ideyasından danışan Andriy Lebid əlavə edib ki, yeni dövrün yeni hədəfləri olmalıdır. Onun sözlərinə görə, məhz Azərbaycan və azərbaycanlılar qlobal miqyasda transformasiyaya səbəb olublar.

"Müasir Azərbaycan xalq-İqtidar birliyi, demokratikləşmə və qanunun aliliyi prinsipləri əsasında sabitliyin və firavanlığın təmin edilməsinə, daha da inkişafa, beynəlxalq təsirə yol açacaq. Bugünkü Azərbaycan dünyanın ən güdrətli dövlətlərindən biridir və bir çoxlarına nümunə ola bilər. Azərbaycanın məqsədi müasir dünyada gedən proseslərlə ayaqlaşmaqdır. Üstəlik, qlobal inkişafın və dünya nizamının dəb və vektorlarını müəyyən etmək və cibdir. Yeni dövr başlayır və bu, Azərbaycan üçün uğurlu olacaq", - deyərək Andriy Lebid qeyd edib.

"Azərbaycan 2024-cü ildə yaşıl inkişafı hədəfləyir"

"New Straits Times" qəzeti Azərbaycanın yaşıl inkişaf hədəflərindən yazır

karbon qazı emissiyalarını 40 faiz azaltmağı planlaşdırır. Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş ərazilərinin yaşıl enerji potensialına su, günəş, külək, geotermal kimi bütün növ bərpaulanan enerji mənbələri daxildir. İşğaldan azad olunan Qarabağ və Şərqi Zəngəzur regionu, eləcə də Naxçıvan Muxtar Respublikası "yaşıl enerji" zonaları elan edilib.

Qeyd olunub ki, işğaldan azad edilmiş ərazilərdə gedən geniş bərpa və yenidənqurma proseslərində ətraf mühitin mühafizəsi prioritet məsələ kimi dayanır. Bu ərazilərdə ekosistemin bərpasına öz töhfəsini verən "ağıllı şəhər" və "ağıllı kənd" kimi innovativ yanaşmalar tətbiq edilir.

Məqalədə vurğulanıb ki, beynəlxalq ictimaiyyətin məsuliyyətli üzvü olaraq Azərbaycanın 2024-cü ildə BMT-nin İqlim Dəyişikliyi üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfran-

"Qısamüddətli gedişlər təhsil almaq üçündür"

MÜNASIBƏT

"Gənclər təhsil almaq üçün qərb, uzaq şərq ölkələrinə maraqla göstərilir". Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında fəlsəfə doktoru, sosioloq Ağasəlim Həsənov deyib. Onun sözlərinə görə, qısamüddətli gedişlər təhsil almaq üçündür: "Bunun da tutarlı səbəbləri var. Başqa ölkələrə getməyin başqa bir yolu da miqrasiyadır. Mövzu olduqca aktualdır. Dünya ölkələrini iki qrup üzrə fərqləndirə bilərik: 1. Əhali miqrasiya etməyə meyilli ölkələr; 2. Miqrasiya üçün cəlbəedici ölkələr.

Miqrasiya üçün cazibədar ölkələr inkişaf etmiş qərb və Çin, Yaponiya, Cənubi Koreya kimi uzaq şərq ölkələridir. Əsas üstünlük inkişaf etmiş qərb dövlətləridir. Amerika, Kanada, Almaniya, Fransa kimi sosial rifahın yüksək olduğu ölkələr miqrasiya üçün cazibədarlıq. Azərbaycandan da insanlar müxtəlif səbəblərdən inkişaf etmiş ölkələrə daimi miqrasiya ediblər. Miqrasiya bir proses olaraq durmadan davam edib, amma göstəricilər fantastik həddə olmayıb. Ölkə əhalisinin miqrasiyaya meylliliyi müşahidə olunub. Gənclər miqrasiya etmək baxımından cəmiyyətin sosial strukturunda ən aktiv təbəqədir, çünki gənc miqrasiya edəcəyi ölkədə təhsil almağı, yaxşı iş imkanları əldə etməyi, yüksək əməkhaqqı ilə təmin olunmuş iş əldə etməyi hədəf götürə bilər.

Cəmiyyətlərin demokratik və qeyri-demokratik olması, quruluşlar burada müxtəlif amillər olaraq bu prosesə təsir edir. Mən düşünürəm ki, gənclərin əsas hədəfi konkret olaraq yaxşı təhsil almaq, yüksək əməkhaqqı ilə iş əldə etmək, sosial rifah baxımından daha təmin olunmuş cəmiyyətdə yaşamaqdır. Əsas məqsəd budur. Azərbaycandakı gənc plan qurur ki, təhsil alacam, gənclərin hamısı təhsilli olmur. Gənclər yaxşı iş əldə etmək üçün nə qədər şanslıdır? Azərbaycanda minimum əməkhaqqının səviyyəsi bir çox suallara cavab verir. Bir ayda 300-400 manata gərgin əmək sərf edirlər. Normal düşüncədir ki, gənc Amerikada işləmək imkanı əldə edib saatı 12-13 euro üçün işləyir. Bu, aylıq 2500 gəlir deməkdir. Ölkədən getmək imkanı olan gənclərimiz gedib, işdə kifayət qədər böyük nailiyyətlər əldə ediblər".

Sosioloq bildirib ki, bu gün Azərbaycanda yaş strukturunu araşdırsaq, gənclər elm sahəsində daha az iştirak edirlər: "Səbəb isə əmək haqqının olduqca aşağı olmasıdır. Bizim elmi potensialı olan gənclərimiz, hətta müdafiə etmiş elmi dərəcəsi olan gənclərimiz Azərbaycandan tərk edib getdilər. Onların səsi inkişaf etmiş ölkələrdən gəlir. Bəlkə də, şəxsi həyatları üçün doğru seçim etdilər. Hər bir istedadlı vətəndaş ölkə üçün sərvət deməkdir. Məşhurlardan birinin təbircə desək, hər bir vətəndaşda hansısa potensial var. Yeter ki, dövlət o potensialın çiçəklənməsi üçün öz vətəndaşlarına şərait yaratsın".

Söylü Ağazadə

Malayziyada, həmçinin bütünlükdə Cənub-Şərqi Asiya regionunda nüfuzlu gündəlik nəşrlərdən olan ingilisdilli "New Straits Times" qəzetində "Azərbaycan 2024-cü ildə yaşıl inkişafı hədəfləyir" başlıqlı məqalə dərc olunub.

Məqalədə Prezident İlham Əliyevin 2024-cü ilin ölkədə "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" elan edilməsi haqqında imzaladığı Sərəncam barədə məlumat verilərək, Azərbaycanın iqlim dəyişikliyinə nəticələrinə qarşı mübarizəyə fəal töhfə verən beynəlxalq birliyin etibarlı və məsuliyyətli üzvü kimi rolundan bəhs olunur. Qeyd edilir ki, 2030-cu ilədək bərpaulanan enerji mənbələrinin elektrik enerjisi istehsalında payının 30 faizə çatdırılması məqsədilə yaşıl enerji mənbələrinin inkişafı Azərbaycanda prioritet istiqamət olaraq müəyyənləşib. Həmçinin Azərbaycan 2030-cu ildə istixana qazları tullantılarını 35 faiz, 2050-ci ilədək isə 40 faiz azaltmağı planlaşdırır.

Məqalədə bildirilir ki, Azərbaycan iqlim dəyişikliyinə nəticələrinin aradan qaldırılması üçün tədbirlərə, o cümlədən ətraf mühitin yaxşılaşdırılmasına, yaşıl sahələrin bərpası və genişləndirilməsinə, su ehtiyatlarından səmərəli istifadəyə və dayanıqlı

enerji mənbələrinə töhfə verməkdədir. Azərbaycan hökumətinin məsələyə dayanıqlı tikinti materiallarının təşviqini, enerjiyə qənaət edən tədbirlərin həyata keçirilməsini, geniş ictimai maarifləndirmə kampaniyalarını əhatə edən çoxşaxəli yanaşması yaşıl tikinti təcrübələrinin mənimlənməsində mühüm rol oynayır. Bu təşəbbüsləri həyata keçirməklə Azərbaycan ətraf mühitə təsiri azaltmağa, qiymətli resursları qorumağa və daha sağlam və dayanıqlı ətraf mühitin yaradılmasına nail olmağa çalışır.

Azərbaycan hökuməti işğaldan azad edilmiş Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarında davam etməkdə olan yenidənqurma və inkişaf layihələri çərçivəsində prioritet kimi bu əraziləri "sıfır tullantılı zona"ya çevirməyi, həmçinin 2050-ci ilə qədər

sının 29-cu sessiyasına (COP29) ev sahibliyi etməsi beynəlxalq ictimaiyyətin ölkəyə dərin hörmət və etimadını bir daha ifadə edir, ətraf mühitin mühafizəsi və iqlim dəyişikliyi sahəsində milli, regional və global miqyasda səylərini tanıyır.

Sonda qeyd olunur ki, ister ölkə daxilində, istərsə də beynəlxalq miqyasda Azərbaycan müxtəlif proqramlar və tərəfdaşlıqlar vasitəsilə "yaşıl siyasət"ini təkmilləşdirməyə və planeti qorumaq məqsədilə vətəndaşları, təşkilatları və digər ölkələri kollektiv səylərə cəlb etməyə çalışır. Azərbaycan 2030-cu ilədək sosial-iqtisadi inkişafının əsas milli prioritetlərindən biri olan "Təmiz ətraf mühit və yaşıl inkişaf ölkəsi" konsepsiyası ilə tam şəkildə uzlaşır.

Naxçıvan Muxtar Respublikası-100

(II YAZI)

Ümummilli Lider Heydər Əliyev : "Naxçıvanda doğulmağım, ərsəyə gəlməyim, təhsil almağım mənim üçün əzizdir. Azərbaycana rəhbərlik etdiyim zaman Naxçıvanda quruculuq işlərinin görülməsindəki fəaliyyətim də mənim üçün əzizdir. Ancaq mənim üçün bunların hamısından əziz 1990-cı ildən 1993-cü ilə qədər burada sizinlə bir yerdə yaşamağım, işləməyim olubdur".

Tarix və zaman göstərdi, həm də sübut etdi ki, həyatını Azərbaycana və azərbaycançılığa həsr edən, müstəqilliyimizin daimiliyi adı ilə bağlı olan Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyev olmasaydı, Naxçıvan Muxtar Respublikası da 1990-cı illərdə işğal olunan əzəli torpaqlarımızdan biri olacaqdı.

Naxçıvanı böyük bəlalardan qurtardı

1988-ci ildən etibarən sovet imperiyasının laxlaması nəticəsində ölkəmizdə baş verən ictimai-siyasi hadisələrə, imperiya hərislərinin xalqın başına açdığı bəlalara qarşı çıxan Ulu Öndərin haqq səsinə bəyan edərək Vətənə qayıtmağı qərarlaşdırması çoxlarının yuxusuna haram qatmışdı. Bu qayıdışın onlara heç bir cəhətdən sərf etməyəcəyini düşünən imperiyanın sadıq qulları qruplaşaraq Ulu Öndərin Azərbaycana - Vətənə gəlməsinə əngəl törətmək istəyirdilər. Bu həmin qruplaşma idi ki, onların xəyalları yaranan boşluqdan istifadə edib bu

nicat yoluna çıxdı.

"Doğma Vətən torpağına heç də yəndən hakimiyyətə qalxmaq ... üçün yox, ancaq və ancaq respublikanın bu ağır və çətin dövründə xalqın dərdinə şərik olmağa, vətəndaşlıq borcunu yerinə yetirməyə, azadlıq uğrunda mübarizəyə qoşulmağa gəlmişəm", - deyən dahi rəhbər xalqın imdadına çatdı. Naxçıvana gelişindən az sonra, 1990-cı ilin avqustunda gənclərlə görüşdə Ulu Öndərin dediyi aşağıdakı sözlər onun əsas amalı konkret şəkildə ifadə edirdi: "Mənim başlıca arzum Azərbaycanı siyasi və iqtisadi cəhətdən müstəqil, demokratik respublika kimi görməkdir".

Tək Naxçıvan üçün deyil, ümumilikdə Azərbaycan üçün...

30 sentyabr 1990-cı ildə keçirilən seçkilərdə Naxçıvan Muxtar Respublikasının

xalqı yenidən əsarət zəncirlərinə bənd etmək, bunun da sayəsində ölkədə yüksək kürsülərdə əyləşmək, xalqın sərvətini mənimləmək idi. Böyük Heydər Əliyev təbii ki, bələlərinə göz yuma bilməyəcəkdi. Bu xalqın çəkdiyi bəlalara qarşısında onları yerlərində oturdacaqdı. Elə bütün bu düşüncələrlə də Ulu Öndərin Bakıya gəlməsini özləri üçün böyük təhlükə hesab edərək bunun qarşısını almağa çalışırdılar. Bu, tariximizin qara bir səhifəsidir və Azərbaycan xalqının həmin qruplaşmaya heç vaxt bağışlamayacağı bir günahdır.

Prezident cənab İlham Əliyev həmin günləri belə xarakterizə edir: Sovet İttifaqının dağıldığı ərəfədə və ondan sonra Naxçıvan çox ağır günlər yaşayıb. O illərdə ancaq Ulu Öndər Heydər Əliyevin əzmkarlığı, qətiyyəti və siyasi bacarığı Naxçıvanı böyük bəlalardan qorudu. Azərbaycana edilmiş hərbi təcavüzdən - 1990-cı ilin 20 Yanvar faciəsindən sonra Heydər Əliyev sovet rəhbərliyini kəskin şəkildə ittiham etdi və So-

vet İttifaqı Kommunist Partiyasından çıxdı. Bundan sonra ona qarşı böyük təzyiqlər başlandı. O, məcbur olub Moskvadan Bakıya döndü. Ancaq Bakıda o vaxtkı rəhbərlik təzyiqləri davam etdirirdi və Heydər Əliyev öz Vətəninə, doğulduğu yerə - Naxçıvana gəldi. Onun geliş Naxçıvanı böyük bəlalardan qurtardı. Naxçıvanlılar Heydər Əliyevi qorudular, Heydər Əliyev isə Naxçıvanı qorudu.

Ulu Öndər Vətənə qayıtdı. 20 iyul 1990-cı ildə Moskvadan Bakıya, iki gün sonra isə ağır blokada vəziyyətində olan Naxçıvana gələn Heydər Əliyevi xalq böyük coşqu ilə qarşıladı. Həmin vaxt Naxçıvan son dərəcə çətin bir şəraitdə yaşayırdı. Bir tərəfdən iqtisadiyyat dağılıraq tamamilə iflic vəziyyətinə düşmüş, əhalinin maddi durumu son dərəcə çətinləşmişdi, siyasi burulğanlar, hərə-mərclik burada da baş alıb gedirdi. Digər tərəfdən isə xain ermənilərin aramsız hücumları bölgədəki ağır situasiyanı daha da mürəkkəbləşdirmişdi. Ozamankı Azərbaycan rəhbərliyinin Naxçıvana ögey mü-

nasibətini də xatırlatsaq, muxtar respublikanın son dərəcə acınacaqlı durumu göz önünə gələr. Belə bir vaxtda xalqımızın böyük oğlu Heydər Əliyevin Naxçıvana geliş əhalinin əsl nicatına çevrilmiş, hamı onun timsalında böyük xilaskarını tapmışdı.

Naxçıvanlıların xilas tarixi

22 iyul 1990-cı il tariximizə böyük bir mərhələnin başlanğıcı, eyni zamanda naxçıvanlıların xilas tarixi kimi daxil olmuşdur. On minlərlə insan muxtar respublikanın şəhər, qəsəbə və kəndlərindən axın-axın Naxçıvan şəhərinə, Ulu Öndərin ziyarətinə gəlir, ona tükənmez sevgisini bildirirdi. Elə həmin gün Naxçıvan şəhərinin mərkəzi meydanında keçirilən möhtəşəm mitinqdə yüz minə yaxın insanın iştirakı da dahi rəhbərə xalqın sonsuz məhəbbət və inamının təntənəsi idi. Təklənmiş bir adaya bənzəyən Naxçıvan görkəmli şəxsiyyətin geliş ilə

əhalisi yekdilliklə Ulu Öndəri Azərbaycan SSR-in və Naxçıvan MSSR-in xalq deputatı seçdi. 1990-cı il noyabrın 17-də keçirilən Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin ilk sessiyası Heydər Əliyevin sədrliyi ilə fəaliyyətə başladı. Həmin sessiyada təkə Naxçıvan üçün deyil, ümumilikdə Azərbaycan üçün son dərəcə böyük əhəmiyyətə malik taleyüklü qərarlar qəbul olundu. Belə ki, sessiyada Naxçıvan Muxtar Sovet Sosialist Respublikasının adından "Sovet Sosialist" sözlərinin çıxarılması, Naxçıvan MSSR Ali Sovetinin Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisi adlandırılması, milli istiqlal rəmzi olan üçrəngli bayrağın Naxçıvan Muxtar Respublikasının dövlət bayrağı kimi qəbul edilməsi haqqında tarixi qərarlar qəbul olundu. Həmçinin Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisi həmin bayrağın Azərbaycan Respublikasının rəsmi dövlət rəmzi kimi tanınması haqqında Azərbaycan SSR Ali Soveti qarşısında vəsatət də qaldırmışdı.

Ardı Səh. 6

Naxçıvan Muxtar Respublikası-100

Əvvəli Səh. 5

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin ilk sessiyasında müzakirə edilən ən mühüm məsələlər sırasında 1990-cı il 20 Yanvar faciəsi və "Dağlıq Qarabağ" münaqişəsi də var idi. 1990-cı ilin 21 noyabrında Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi dövlət xadimi Heydər Əliyevin işləyib hazırladığı "1990-cı ilin yanvar ayında Bakı hadisələrinə siyasi qiymət verilməsi haqqında" tarixi qərar qəbul etdi. Ümumiyyətlə, həmin vaxt Ulu Öndər Naxçıvanın ictimai-siyasi həyatında yaxından iştirak etmiş, xalqımızın demokratiya və müstəqillik uğrunda mübarizəsinə böyük xidmətlər göstərmişdir.

Muxtar respublikanın əsl xilas və tərəqqisinin yalnız Ümummilli Liderimizin dühası sayəsində mümkün olduğunu çox yaxşı bilən Naxçıvan əhalisinin təkidli tələbi ilə 1991-ci ilin 3 sentyabrında Heydər Əliyev Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinə Sədr seçildi. Ulu Öndər Naxçıvana rəhbərlik etdiyi iki ilə yaxın müddətdə elə möhtəşəm işlər gördü ki, onlar əhəmiyyətinə görə neçə-neçə onilliyə nümunədir. Ümummilli Liderimiz Azərbaycanın ayrılmaz tərkib hissəsi olan bu qədim diyarı xaricdəki mənfur havadarlarına arxalanan bədnam ermənilərin işğal etməsinə imkan vermədi, onun müdafiə qüdrətini möhkəmləndirdi, hərtərəfli inkişafı üçün ardıcıl tədbirlər həyata keçirdi.

Naxçıvan fəaliyyətinin bəzi məqamları

Böyük Heydər Əliyevin Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri kimi möhtəşəm fəaliyyətinin hər anı bir kitab təşkil edən bəzi məqamları: 31 dekabrın "Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü" kimi qeyd olunması, keçmiş SSRİ-dən miras qal-

mi iqtisadi münasibətlərin formalaşdırılması, əhalinin sənaye mallarına, ərzaq məhsullarına kəskin ehtiyacının ödənilməsi, enerji təminatı sahəsində böhranlı vəziyyətin aradan qaldırılması üçün layihələrin həyata keçirilməsi, ağırlıqlı təyyarələrin qəbulu üçün aeroportun yenidən qurulması, mədəni mühitin dirçəldilməsi, haqq səsimizin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması üçün mühüm addımların atılması... sadalamadığımız yüzlərlə belə böyük tədbirlər məhz bu qısa müddətdə Naxçıvanda yüksək səviyyədə gerçəkləş-

qavilələr nəticəsində yaranmış statusdur, onu heç kəs dəyişdirə bilməz", - deyən Ulu Öndər Naxçıvana rəhbərlik etdiyi dövrdə bu statusun işığında ciddi tədbirlər həyata keçirmiş, bölgəni işğaldan qorumuşdur. Ali Məclisin Sədri seçilməsindən cəmi bir neçə gün sonra, 7 sentyabr 1991-ci il tarixdə Ümummilli Liderimizin imzaladığı Qərarla Naxçıvan Muxtar Respublikası Dövlət Müdafiə Komitəsinin təşkili də bu baxımdan çox mühüm tədbir idi. Bütün digər sahələrlə yanaşı, humanitar məsələlər də görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin daim diqqət mərkəzində olmuşdur. Naxçıvanlı gənclərin Türkiyənin müxtəlif universitetlərində ali təhsil almaq üçün göndərilməsi, səhiyyənin, ədə-

dan maksimum dərəcədə yararlanmaq üçün ardıcıl tədbirlər işləyib hazırlayıb, onları uğurla reallaşdırırdı. Məsələn, ölkədə ilk dəfə olaraq Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi 6 aprel 1992-ci il tarixdə "Zərərli işləyən kolxoz və sovxozların özəlləşdirilməsi haqqında" Qərar qəbul etmiş, qısa müddət ərzində muxtar respublikada aqrar islahatlar yüksək səviyyədə aparılmış, yeni mülkiyyət münasibətləri formalaşdırılmışdı. Azərbaycanın əsas hissəsi ilə əlaqələrin bərpası üçün də müxtəlif vasitələrdən istifadə edilirdi. Hava limanının yenidən qurulması və digər analoji tədbirlər məhz bu məqsədə yönəldilmişdi. Həmçinin qonşu Türkiyə və İran dövlətləri ilə yaradılmış qarşılıqlı əlaqələr, təşkil olunan gömrük-beqəd məntəqələri, tikilən körpülər də bu baxımdan özünəməxsus əhəmiyyət daşıyırdı.

Naxçıvanda "Real" informasiya agentliyinin, Bakıda "Naxçıvan" qəzetinin fəaliyyətə başlaması, bölgədə baş verən proseslər, bədnam ermənilərin törətdiyi vəhşiliklər barədə dünyanın mötəbər beynəlxalq təşkilatlarına muntəzəm və təsirli məlumatların çatdırılması da bu qədim diyarın qorunmasına yönələn müdrik və qətiyyətli addımlar idi.

Naxçıvanın muxtariyyəti beynəlxalq müqavilələr nəticəsində yaranmış statusdur

"Naxçıvan Muxtar Respublikadır. Azərbaycanın tərkibindədir. Bu, beynəlxalq mü-

bi-mədəni mühitin inkişafına böyük qayğı göstərilməsi və sair tədbirlər bu qəbildəndir.

Beləliklə, Ümummilli Liderimizin 22 iyul 1990-cı ildə Naxçıvana gəlişi, xalqın təkidli tələbi və istəyi ilə muxtar respublikanın rəhbəri seçilərək son dərəcə ağır vəziyyətdə olan bu ulu diyarı mətanətlə qoruması, əsl nıcat yoluna çıxararaq hərtərəfli yüksəlişə qovuşdurması böyük əhəmiyyət daşımaqla, bütövlükdə, ölkəmiz üçün mühüm bir hadisəyə çevrilmişdir.

Görkəmli siyasi xadim Heydər Əliyev Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri vəzifəsində 1993-cü ilin iyununadək çalışmışdır. Ölkənin ağır durumunda xalq təkidlə Heydər Əliyevi Bakıya, Azərbaycan rəhbərliyinə dəvət etmişdir. 1993-cü ilin 9 iyununda Bakıya gələn Ulu Öndərin 15 iyununda Milli Məclisin Sədri seçilməsi Vətənin və xalqın tarixində əsl Qurtuluş gününə çevrilmişdir. Həmin ilin 3 oktyabrında xalqın böyük dəstəyi ilə ölkə Prezidenti seçilən dahi şəxsiyyət on il ərzində neçə-neçə qərinəyə bərabər işlər görmüş, müstəqil Azərbaycanın xilaskarı və qurucusu kimi böyük tarixi missiyanı uğurla həyata keçirmişdir.

Ulu öndərimiz Heydər Əliyev Azərbaycana ikinci rəhbərliyi dövründə də Naxçıvana xüsusi diqqət və qayğı göstərmiş, blokadanın çətinliklərinin aradan qaldırılması, muxtar respublikanın inkişafı üçün mühüm tədbirlər həyata keçirmişdir. Ümummilli Liderimizin Naxçıvana hər səfəri tarixi hadisəyə çevrilmiş, regionun gələcəyi üçün tarixi qərarların qəbul edilməsi ilə yadda qalmışdır.

Mətanət Məmmədova

Son vaxtlar erməni cəmiyyətində gələcəyə ümitsizlik daha geniş yayılmaqdadır, hansı ki, bunun bir səbəbi də Ermənistan vətəndaşlarının ölkəni tərk etməsi və həmin ölkədə əhalinin sayının durmadan azalmasıdır. Doğrudur, erməni baş nazir Nikol Paşinyan, hakimiyyətə gəldiyi dövərdə digər başqa vədləri ilə yanaşı, əhalinin sayının artacağını da vəd etmişdi, amma görünən mənzərə fərqlidir və statistik göstəricilər gələcək üçün də tamamilə fərqli proqnozlar vəd edir. Daha dəqiq desək, Ermənistan əhalisinin sayının artması yox, əksinə, azalması müşahidə edilməkdədir və erməni siyasətçilərin bir çoxları da buna görə həyəcan təbili çalırlar, amma bunun qarısını almaq üçün əməli tədbirlər görüldüyünün şahidi olan yoxdur.

Bir vaxtlar hakimiyyətdə olan Ermənistan Respublika Partiyasının uzun müddət mətbuat katibi olmuş Eduard Şarmazanov əhalinin ölkəni tərk etməsinin ümitsizliklə əlaqədar olması ilə bağlı fikirlər səsləndirib və bunun səhv yol, nəticədə də həmin ölkə üçün arzuolunmaz olduğunu böyük təşviş içərisində ölkə ictimaiyyətinə çatdırmaq istəyib. "Ümitsizlik və öz vətəni tərk etmək problemin həlli deyil", - deyir o, Ermənistan üçün böyük və heç də öz həllini tapa bilməyən problemi erməni cəmiyyətinin diqqətinə çatdırmağa çalışıb. Bir vaxtlar Ermənistan Respublikasının üçüncü prezidenti olmuş Serj Sarkisyan "İtaət-karlığı" ilə seçilən Şarmazanov, "mən ölkəni tərk edəcəm" ifadəsini son vaxtlar tez-tez eşitdiyini bildirib. Onu da qeyd edib ki, əhalinin Ermənistanı tərk etmək niyyəti və ölkəni tərk etmək istəyənlərin olması 44 günlük müharibədə məğlubiyyət, Qarabağ xuntasının ləğvi, eləcə də erməni müxalifətinin fəaliyyətinin səmərəsizliyi ilə əlaqədardır. Bir sözlə, həmin bu Eduard bütün günahları hazırkı hakimiyyətin üstünə atıb və onun uğursuzluqları ilə əlaqələndirib.

"Ermənistan ulu tanrının bizə bəxş etdiyi vətəndir və bir xalq olaraq məqsədimiz öz vətənimizdə yaşamaq, yaratmaq, onu qorumaq və çiçəklənməsinə kömək etmək olmalıdır. Məğlubiyyətlərdən sonra mühacirət yolunu tutmaq yenilik, hüner deyil, o, orta əsrlərdə mövcud olub və təbii ki, bizim milli müqavimətimizi zəiflədir", - deyir Şarmazanov çox böyük pafosla fikir bildirir. Maraqlıdır, tutaq ki, həmin o Eduard bilmir ki, Ermənistan heç də onların vətəni olmayıb və onlara tanrının da bəxşişi deyil. Bəs yaxşı, onu da bilmirmi ki, qurmaqla, yaratmaqla, çiçəkləndirməklə ermənilər arasında böyük bir uşurum var və onlar üçün ancaq vandallıq, dağıtmaq məhv etmək kimi bir xüsusiyyət xarakterikdir? Bunu Qarabağda yaşadıkları 30 il ərzində həmin əraziləri xarabazarıya çevirmələrində nümunə olaraq, görmək onun üçün çoxmu çətindir? Bəlkə dağıtdıqları əraziləri qoyub qaçdıqlarını da görə bilmir bu Eduard? Vətən sözünü pafosla işlədən həmin bu Şarmazanovdan soruşmaq ayıb olmasın, əraziləri özlərinə doğma vətən kimi bilənlər vətəni dağıtdırmı? O, indi hansı vətəndən, hansı vətəndaşlıqdan dəm vurur və bilmirmi ki, hayların tarix boyu işi-peşəsi bir yerdən başqa yerə köçmək, bir ərazidən qaçıb başqa bir ərazidə məskunlaşmaq, mühacirət olub? Bilmirmi ki, Ermənistanı da vətən hesab etmədikləri üçün haylar tərk etməkdədirlər? Bilir və hətta başa da düşür ki, yaxın zamanda haylar həmin əraziləri də qoyub qaçaçaqlar və mühacirəti üstün tutanlar həmin ərazilərin onlar üçün vətən olmadığını təkrarən sübut edəcəklər.

Şarmazanovdan onu da soruşmaq

"Ermənisayağı" HƏYƏCAN TƏBİLİ

olar ki, görəsən, itaətdə olduğu Serj Sarkisyanın dövründə haylar Ermənistanı tərk etmirdilər? Bəlkə, utanmadan bunun əksini iddia etmək istəyir? Məgər ermənilərin mühacirəti bir an belə səngiyibmi və indi atılıb-düşən həmin o üçüncü prezidentin "İtaət-karlığı" bundan əvvəlki statistik göstəriciləri bilmədiyini də yoxsa utanmadan demək fikrindədir? O, çox yaxşı bilir ki, Robert Koçaryan da, Serj Sarkisyan da hakimiyyətdə olduğu dövrlərdə belə ermənilər dinc dayanmayıblar və əllərinə ilk fürsət keçdiyində Ermənistan ərazisini tərk etməyi daha doğru addım hesab ediblər və mühacirəti üstün sayıblar, əraziləri, həmin əraziləri çiçəklənməsi üçün çalışmağı yox.

"Problemin həlli belədir: öz vətəninə qal, yaşa, döyüş. Ermənistan və Qarabağ üçün yaşayın və vuruşun. Ermənilərin məyus olub öz vətənlərini tərk etmələri türklərin də istəyidir. Asan olacaqmı? Əlbəttə yox. Amma başqa yol yoxdur", deyən Şarmazanov münafiqəni qızıqdırmaq niyyətindədir. O, Qarabağ torpaqları üçün yenidən hayları şimikləndirir və daha bir nifaq yaratmaq üçün çox təhlükəli fikirlər səsləndirir. Kimi və nəyin uğrunda döyüşə səsləyir Eduard? Bu manipulyator bir tərəfdən deyir ki, haylar Ermənistanı tərk edirlər, ölkədən çıxıb gedirlər, mühacirətə üstünlük verirlər, yeni vətən anlayışını hesaba da almırlar, amma digər tərəfdən də Qarabağ üçün yenidən "döyüş" deyər erməni cəmiyyətinə səslənir. Heç Ermənistanı belə vətən hesab etməyənlərin, öz ev-əşiklərini qoyub qanuni olan ölkəni tərk edənlərin, mühacirətə üstünlük verənlərin onlara məxsus olmayan ərazilərdə, Qarabağda yaşamağa qərar verəcəklərinə yoxsa özünü və cəmiyyəti inandırmağa çalışır? Bütün bunlar onu deməyə əsas verir ki, Serjikin "İtaət-karlığı" da özü kimi manipulyatoradur və yəne də aranı qızıqdırmaq niyyətində

dir ki, bundan da əvvəlki kimi, bir dividend, bir mənfəət əldə etsin.

Ermənistan Respublika Partiyasının uzun müddət mətbuat katibi olmuş bir şəxs bilmirmi ki, Ermənistanın bir dövlət kimi bu günkü razil, rüsvayçı duruma düşməsinə səbəb məhz işğalçılıq niyyəti, başqalarına məxsus ərazilərin ələ keçirilməsi, həmin əraziləri özününlükləşdirmək cəhdləri və buna sövq edən qondarma miflər, təhlükəli çağırışlar olub? Bilir. Özü də çox yaxşı bilir. Yaxşı bilir ki, ermənilər "Böyük Ermənistan" mifini, nağılını, uydurmasını danışanlar, orada kütləni qızıdırıb qonşu dövlətin, Azərbaycanın ərazisini ələ keçirməyə təhrik edənlər sonda ölkəni fəlakətlərə məhz buna görə, öz təhriklərinə görə sürüklədilər. Onu da yaxşı bilir ki, bu işğalçılıq siyasətinin yeridilməsində də elə "İtaətdə" olduğu Serj Sarkisyanın "müstəsna rolu" olub. Bütün bunların fonunda yəne də erməni cəmiyyətini qızıqdırmaq fikrindədir? Yəne də fəlakətlərə sürüklənməni istəyir hayları? Bir tərəfdən əhalinin ölkəni tərk etməsini faciə kimi göstərməyə çalışır, digər tərəfdən də münafiqəni qızıdırıb ölkəsinin özünü də faciəli duruma doğru çəkir. Buna ermənisayağı həyəcan təbili desək, yəqin ki, qınanılmarıq.

İndi Ermənistan vətəndaşları, həmin ölkənin əhalisi başa düşür ki, müstəqillik və suverenlik atributlarından da məhrumdurlar, onların rifahını düşünən də yoxdur. Başa düşürlər ki, işğalçılıq siyasəti yürüdən bir ölkənin gələcəyi ola bilməz və yoxdur. Eyni zamanda, erməniləri Ermənistandan qaçmağa məcbur edən bütün bunları dərk etməlidirlər. Eduard Şarmazanov bunu bilmirmi, həmçinin dərk etməyən ki, onları mühacirətə vadar edən elə məhz yürüdümlən yanlış siyasət, işğalçılıq siyasətinin acı nəticələridir? Bilir və dərk də edir. O zaman niyə bir də hayları qızıdıraraq, münafiqənin yenidən

ortaya çıxmasına çalışır? Budurmu onun əhalinin mühacirəti, ölkələrini tərk edərək çıxıb getmələrinə görə narahatlığı və həyəcan təbili çalması? Ne ad vermək olar belə həyəcana və görəsən, fərqi dedimmi ki, dedikləri bir-biri necə təzadlıdır?

Bəli, həqiqətən də Ermənistan əhalisi ölkəni tərk edir və mühacirətə üstünlük verir. Bunu statistik göstəricilər də təsdiq edir. Amma məsələ burasındadır ki, hayların ölkələrini tərk etmələri yeni tendensiya deyil. Haylar çoxdandır ki, Ermənistanı tərk etməkdədirlər və bununla bağlı son illərin statistikasını onu deməyə əsas verir ki, həmin ölkənin əhalisi artıq çoxdandır azalmağa başlayıb. Təkcə onu xatırlatmaq kifayət edir ki, 1991-ci ildə hələ SSRİ-nin süqutu zamanı Ermənistanın əhalisi 3 milyon 618 min nəfər olduğu halda, 2023-cü il iyulun 1-nə olan məlumata görə, ölkəmizdə əhalinin sayı 10 151 517 nəfər həddində olub. Yəni, kifayət qədər böyük artım qeydə alınıb. Həmçinin, BMT-nin proqnozlarına görə, gələcək artımlar da buna müvafiq şəkildə olacaq. O zaman təkcə Şarmazanov deyil, digərləri də başa düşməli və qəbul etməlidirlər ki, bizim ölkəmizdə əhali artımı fonunda başqa şəkildə ağız büzmələri çox yersiz və gülünc görünür. Hayların ölkə ərazisini tərk etmələri ilə bağlı məsələlər barədə düşünməli olanların həyəcan təbili çalmaları da elə qeyri-ənənəvidir və belə demək mümkündürsə, ermənisayağıdır. Ancaq bu sayaq həyəcan təbili çalanlar Eduard Şarmazanov kimi ortaya atıla bilərlər. Məsələ burasındadır ki, onlar belə davam edəcəyi təqdirdə, ortaya deyil, tarixin zibilliyinə atılacaqlar və buna görə həyəcan təbili çalmalıdır, özü də ermənisayağı yox, ənənəvi şəkildə...

İnam Hacıyev

Azərbaycan sülh siyasətinə sadıqdır

Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə qırx dörd gün davam edən hərbi əməliyyatlar nəticəsində Azərbaycan Ermənistanın 30 il ərzində qurduğu silahlı qüvvələrini darmadağın edərək, işğala son qoydu. Ərazi bütövlüyümüzün bərpa edilməsi, münaqişəsinin beynəlxalq hüquq normaları əsasında həll edilməsi üçün Prezident İlham Əliyevin tutduğu qətiyyətli mövqe, ordu quruculuğuna, hərbi-sənaye kompleksinin inkişafına göstərdiyi diqqət və qayğı 44 günlük Vətən müharibəsində öz sözünü demiş oldu. Ermənistan və onun havadarları tərəfindən hərbi əməliyyatları dayandırmaq üçün Azərbaycana diplomatik və siyasi təzyiqlər göstərilə də Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev qətiyyətli siyasi iradəsini ortaya qoydu. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin çıxışlarının birində bildirdiyi kimi, "Azərbaycanın çoxəsrlik tarixində mən hesab edirəm ki, buna oxşar Zəfər olmamışdır. Bütün amilləri - siyasi, hərbi və 30 illik işğalı, ərazinin relyefini, müdafiə xətlərinin çox olmasını nəzərə alsaq hesab edirəm ki, bu, xalqımızın, dövlətimizin ən parlaq Qələbəsidir".

"İŞĞAL EDİLMİŞ TORPAQLARDA QANUNSUZ MƏSKUNLAŞMA APARMAQ HƏRBI CİNAYƏTDİR"

Bildiyimiz kimi, sülhsevər siyasət yürüdən Azərbaycan münaqişənin sülh, danışıqlar yolu ilə uzun müddət həllinə nail olmağa çalışsa da mümkün olmadı. Ermənistan Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin sülh çağırışlarına hərbi təxribatlarla cavab verdi. "İkinci Qarabağ müharibəsinin nəticəsi olaraq öz əzəli torpaqlarımızı işğalçılardan azad etdik, beynəlxalq hüququ, ədaləti bərpa etdik", - deyə Prezident bildirmişdir. BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələri 1993-cü ildə qəbul olunsada bu qətnamələr 27 il ərzində icra edilmədi. "Beynəlxalq ictimaiyyət, beynəlxalq birlik isə sadəcə olaraq, buna göz yumurdu və Ermənistan hər hansı bir sanksiya tətbiq edilməmişdir. Baxmayaraq ki, dəfələrlə Azərbaycan məsələ qaldırılmışdır ki, Ermənistan qarşı sanksiyalar tətbiq edilsin, Ermənistan cəzalandırılsın. Çünki Azərbaycan ərazisinin 20 faizini işğal etmək böyük cinayətdir və işğal edilmiş torpaqlarda qanunsuz məskunlaşma aparmaq hərbi cinayətdir. Orada törədilmiş dağıntılar faktiki olaraq o torpaqları tamamilə cansız edib". Məlumdur ki, ermənilər işğal dövründə 67 məsciddən 65-ni yerlə-yeksan etmiş, qalan iki məsciddə isə heyvan - inək, donuz saxlamışlar. Azərbaycanın 44 gün ərzində apardığı əks-hücum əməliyyatları Ermənistan üçün acı sonluqla yekunlaşdı. XXI əsrin müharibəsini aparan Azərbaycan düşməni üzərində tarixi qələbəsini qazandı, doğma Qarabağımız əsl sahiblərinə qaytarıldı. Bu gün də qalib xalq olaraq ölkəmizə maraqlı sonsuzdur. Müharibədən sonrakı durum, Azərbaycanın mövqeyi diqqətdə saxlanılır. Bu Azərbaycanın dünya miqyasında olan yüksək imicindən qaynaqlanır. Əlbəttə ki, dövlət başçısı bütün çıxışlarında, müsahibələrində ölkəmizin haqq mövqeyini sərgiləyir və sülhsevər siyasəti dünya ictimaiyyətinə mesaj olaraq çatdırılır. Tarixi ədalət bərpa edilib. "Biz sülh istəyirik, yətinəcə müharibə oldu. Biz sabitlik, proqnozlaşdırma və Ermənistan tərəfindən istənilən revanşizm cəhdləri riskinin sıfır səviyyədə olmasını istəyirik", - deyə Azərbaycan Prezidenti bildirdi. Bu gün artıq müharibənin başa çatmasından üç ildən artıq bir zaman keçib.

"CANİLƏR BU GÜN HƏBS OLUNUB, SAXLANILIB VƏ ƏDALƏT QARŞISINDA CAVAB VERƏCƏKLƏR"

Ötən ilin sentyabrında keçirilən antiter-

ror tədbirləri zamanı Azərbaycan öz suverenliyini bərpa etmiş oldu. "Bizim tarixi Qələbəmiz o qədər parlaq idi və cəmi bir neçə saat ərzində davam edən əməliyyat nəticəsində suverenliyimiz bütün ərazidə bərpa olunanda bunu bəziləri belə qavraya da bilmədilər. Bizə qarşı qanlı müharibə aparan, vandallıq törədən, Xocalı soyqırımını törədən, torpaqlarımızı, şəhərlərimizi, kəndlərimizi yerlə-yeksan edən canilər bu gün həbs olunub, saxlanılıb və ədalət qarşısında cavab verəcəklər. Onların arasında Qarabağda olmuş bütün dırnaqarası keçmiş liderlər, ondan sonra Qarabağa ixrac edilmiş dırnaqarası baş nazir və digərləri var", - deyə Prezident bildirdi.

Sülh müqaviləsinə gəldikdə isə, Cənab Prezidentin bildirdiyi kimi, İkinci Qarabağ müharibəsi başa çatanda bir vakuüm yaradılmışdı və heç kim bilmirdi ki, bundan sonra nə olacaq. "Çünki doğrudan da çox unikal bir situasiyadır və o zaman məhz Azərbaycan tərəfi bu boşluğu doldurmaq üçün təklif elədi ki, yəqin sülh müqaviləsi olmalıdır. Hər halda danışıqlar başlanmalıdır, hətta o vaxt hələ fəaliyyətdə olan Minsk qrupunun nümayəndələri də gələndə məndən soruşmuşdular ki, biz indi nə ilə məşğul olaq? Yəni, Sizin məsləhətiniz nədir? Mən dedim ki, indi Qarabağ məsələsi artıq bağlandı. Əgər nə ilə məşğul olmaq istəyirsinizsə, bir xeyir gətirmək istəyirsinizsə, siz Ermənistan-Azərbaycan normalaşma prosesində iştirak edə bilərsiniz. Amma onlardan hər hansı bir təklif gəlmədi. Onda biz bu təklifi irəli sürdük. Amma irəli sürəndən sonra da heç bir cavab gəlmədi. Ondan sonra biz məlum beş prinsipini rəsmiləşdirdik və bu prinsiplər əsasında faktiki olaraq danışıqlar başlamışdır. Düzdür, o vaxt Ermənistan və bəzi başqa ölkələr bu prinsiplərə Qarabağla bağlı mövzunu da əlavə etmək istəmişdilər. Halbuki biz ilk gündən bunun əleyhinə idik. Çünki mən deyirdim ki, Qarabağ bizim daxili işimizdir, əgər sülh müqaviləsi imzalanarsa, bu, dövlətlər arasındakı müqavilə olacaq. Onu da mən bildirdim ki, bu, çox yığcam bir sənəd olmalıdır. Yəni, 5-10 cildlik yox, maksimum 5-10 səhifəlik əsas prinsiplərdir. Onu da burada, necə deyərək, velosiped icad etmək lazım deyil, sadəcə olaraq, beynəlxalq hüququn prinsipləri oraya salınmalıdır".

"LAÇIN, FÜZULİ ŞƏHƏRLƏRİ, AĞALI, TALİŞ VƏ ZABUX KƏNDLƏRİ ARTIQ DİRÇƏLİR"

Azərbaycan öz sülhsevər siyasətini davam etdirir. 44 günlük Vətən müharibəsində dünya bir daha erməni terrorunu, barbarlığını, vəhşiliyini gördü. Mülki, dinc insanların hədəfə alınması, yaşayış yerlərinin dağıdılması erməni vəhşiliyini bir daha dünyaya nümayiş etdirdi. 30 ilə yaxın işğaldə qalaraq dağıdılan, talan edilən ərazilərimizdə bu gün Cənab Prezident İlham Əliyevin müdrik siyasəti nəticəsində həyat yenidən dirçəlir. Həmin ərazilərdə dayanıqlı məskunlaşma üçün müasir və layiqli həyatın təmin edilməsi üçün irimiqyaslı layihələr reallaşdırılır. Erməni barbarlığı nəticəsində məhv edilmiş

tarixi mədəni abidələrimiz bərpa olunur: "30 il ərzində Ermənistan işğal olunmuş ərazilərdə Azərbaycan mədəni irsinə qarşı soyqırımını törədib. Bizim şəhər və kəndlərimiz yerlə-yeksan edilib", - deyən Prezident bildirdi ki, Avropa və dünyanın digər yerlərindən olan jurnalistlər də daxil olmaqla, minlərlə ziyarətçi onların bizim tarixi abidələrimizə, şəhər və kəndlərimizə etdiklərini öz gözləri ilə görüblər. "Laçın, Füzuli şəhərləri, Ağalı, Talış və Zabux kəndləri artıq dirçəlir. Bu il həmin o yaşayış məntəqələrinə keçmiş köçkünlərin qaytarılması davam edəcək. Bu ilin investisiya Proqramı yaxın günlərdə mənim tərəfimdən təsdiq olunacaq, bir neçə dəfə artıq müzakirədən keçib. Həm Qarabağa, Şərqi Zəngəzurda, həm də ölkəmizin digər yerlərinə aid investisiya Proqramı bizim əsas aletimizdir, bərpa üçün əsas aletimizdir".

Zümrüd BAYRAMOVA

Azad edilmiş ərazilərdəki seçki məntəqələrində hər cür şərait yaradıldı

Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının və Mərkəzi Seçki Komissiyasının nümayəndələri seçkilərə hazırlığın vəziyyətini öyrənmək üçün işğaldan azad olunmuş Ağdərə, Kəlbəcər, Laçın, Şuşa, Ağdam, Füzuli, Qubadlı, Zəngilan, Cəbrayıl, Xocavənd, Xocalı və Xankəndi ərazisində yaradılan seçki məntəqələrinə baxış keçiriblər. Baxış zamanı məntəqə sədrləri və üzvləri ilə seçkilərə hazırlıqla bağlı müzakirələr aparılıb. SİA xəbər verir ki, seçki prosesinin tam şəffaf və demokratik şəraitdə keçməsi üçün bütün seçki məntəqələri lazımi texniki vasitə və metodiki vəsaitlərlə, yanğın təhlükəsizliyi, fasiləsiz rabitə və elektrik enerjisi ilə təchiz olunub.

Vətəndaşların seçimlərini sərbəst şəkildə etmələri üçün səsvermə kabinetləri quraşdırılıb, məntəqələrə seçki qutuları və lazımi inventar avadanlıqlar paylanılıb, seçici siyahıları və məlumat lövhələri asılıb. Seçki məntəqələrinə mürəkkəb və ultrabənövşəyi lampalar və digər zəruri vəsaitlər gətirilib. Katib və üzvlər, habelə seçkini izləyəcək müşahidəçilər üçün yerlər müəyyənləşdirilib. Seçki məntəqələrinin ərazisində seçkiqabağı təşviqatın aparılması və təşviqat materiallarının lövhələrdə yerləşdirilməsi üçün müvafiq yerlər müəyyənləşdirilib. Fevralın 7-nə təyin olunan prezident seçkisi ilk dəfə olaraq bütün ölkə ərazisində keçiriləcək. Bunun üçün işğaldan azad edilmiş Qarabağ və Şərqi Zəngəzurda 26 seçki məntəqəsi yaradılıb.

Yanvarın 17-də Fransa Senatı Azərbaycanın "Dağlıq Qarabağa hərbi hücumunu pisləyən və Ermənistan Respublikasının hər hansı digər təcavüz cəhdlərinin və Ermənistan Respublikasının ərazi bütövlüyünün pozulmasının qarşısını alan" qətnamə layihəsinə baxacaq. Bu barədə Fransa Senatının rəsmi saytında bildirilir. Qətnamədə həmçinin Azərbaycana qarşı sanksiyaların tətbiqi tələb olunur və Ermənistan əhalisinin Qarabağa qayıtmaq hüququna təminat verilməsi tələb olunur. Ermənistan Senatı qəbul ediləcək qərar üçün "təşəkkür" məktubları axışmaqdadır. Bütün ermənilər sevinir ki, "böyük bacı" dedikləri Fransa onları effektiv olsa belə dəstəkləyir. "Çox şeyə görə Fransaya minnətdarıq, lakin bəzən onlar Avropa ölkəsinin rəhbərliyinin etməli olduğundan daha artığını görürlər". Ermənilərin məktublarındakı sətirlərdəndir bu cümlə çox mətləblərə aydınlıq gətirir. Ermənistan hesab edirlər ki, qətnamə qəbul edilərsə, Azərbaycana qarşı sanksiyalar tətbiq olunsaydı, işləri düzələcək, hətta Qarabağ elə həmin gün Ermənistanla verilecək. Unudurlar ki, Fransanın və bu ölkənin qanunverici orqanlarının Azərbaycanla qarşı qəbul edəcəyi heç bir sənəd hüquqi sayıla bilməz. Çünki, Azərbaycan nə edibse öz ərazilərində edib, torpaqlarını işğaldan azad etmək üçün Fransanın da həmsədrlik etdiyi ATƏT-in Minsk qrupunun məhsuldarlığını düz 30 il gözləyib.

Beynəlxalq sənədlərdə Qarabağ Azərbaycan torpağı kimi qeyd olunsay da Ermənistan silahlı qüvvələri işğalçı fəaliyyətini davam etdirir. Bəs "ədalətli arbitr" rolunda çıxış edən Fransa niyə bu illər ərzində Ermənistanla qarşı hətta təbii bəzi qərarlar belə çıxarmayıb? Axı, beynəlxalq hüquqa zidd addım atan ta əzəldən Ermənistan idi, Paris niyə susurdu? Əgər Ermənistanın təcavüzü Fransa Senatının qəbul etdiyi heç olmasa bir sənəddə öz əksini tapsaydı, bu gün Parisin addımlarını normal qəbul etmək olardı. Buna baxmayaraq Fransanın xarici siyasətində Ermənistan ön cərgələrdə deyil. Belə olmasaydı Fransanın yeni təyin olunmuş xarici işlər naziri Stefan Sejournet bazar günü Almaniyaya, bazar ertəsi isə Polşaya səfər etməz, ilk səfərini "kiçik bacı"nın Ermənistanına edərdi. Fransa diplomatiyasının rəhbəri Almaniyaya və Polşada həmkarları ilə görüşəcək və Ukrayna məsələsini müzakirə edəcəklər. Bəli, Fransa Rusiya-Ukrayna münaqişəsində getdikcə daha fəal rol oynamağa necə can atdığını görürük. Stefan Sejournetin Xarici İşlər Nazirliyinin rəhbəri kimi ilk səfərini Kiyevə etməsi bəzi mətləbləri üzə çıxarır. Mühəribənin başlaması üçün bütün imkanlarını ortaya qoyan və 1 il sonra müttəfiqləri olan avropalıları yalnız buraxan ABŞ Fransa və Almaniyaya mühəribənin tam ortasına çəkmək istəyir. Fransanın narahatlığı bundadır ki, Yaxın Şərqdə baş verənləri behanə edən Amerika Ukrayna kampaniyasını uğurla sonlandırılması üçün hər iki Avropa ölkəsinə intihara məcbur edir. Paris və Berlin bunu Vaşinqtona edəcəklərini ağıllarının ucundan da keçirmirlər. Rusiya ilə üz-üzə qalmaq ölüm rəqisi yaradır. Bundan başqa, Paris Böyük Britaniya ilə ayaqlaşmağa çalışır.

Hansı ki, artıq Ukrayna ilə təhlükəsizlik sahəsində əməkdaşlıq haqqında saziş imzalayıb. Sənədi Ukrayna prezidenti Vladimir Zelenski və Böyük Britaniyanın baş naziri Rişi Sunak imzalayıb. Müqavilə ingilis dilində "Agreement on Security Cooperation" adlanır. Böyük Britaniya dünyada Ukrayna ilə əməkdaşlığa dair belə bir sənəd imzalayan ilk ölkə oldu. Müqavilə Ukrayna-

Fransa yenə səhv edir

nın təhlükəsizliyinə dəstək məqsədilə Britaniya və Ukrayna arasında hərbi və qeyri-hərbi əməkdaşlığı rəsmiləşdirir. Parisdə hamı bunu gördü və ildırım sürəti ilə cavab vermək qərarına gəldi. Çünki, Avropa liderliyi əldən çıxa bilər. Bəli, Parisin böyük iddiaları Ermənistan kimi kiçik məqsədləri ertələməyə yetirir. Bu barədə Ermənistan da baş sındırılır, bəs niyə biz Fransadan Ermənistanla eyni dərəcədə ildırım sürəti ilə dəstək görmədik? Əvəzində Azərbaycan Prezidenti açıq şəkildə rəsmi Parisi ittiham edir və ələ salır: "Biz fransız neokolonializminin ifşasına töhfə verəcəyik və fransız müstəmləkələrinin Fransanın müstəmləkə boyunduruğundan azad edilməsi prosesinə töhfə verəcəyik" deyib. Həmçinin şəxsi heyət daşıyan kimi təsnif edilən "Acmat" şirkətinin istehsalı olan Fransanın çoxməqsədli "Bastion" zirehli avtomobilinin keyfiyyətsiz olduğunu açıqlayıb. Reallıq budur ki, bu maşınlar Bakıda heç bir rahatlıq yaratmır. 2015-ci ildə ABŞ Müdafiə Nazirliyi Afrika ölkələrində fəaliyyət göstərən AMISOM kimi müxtəlif missiyalara çatdırmaq üçün ABŞ-da Mack Trucks tərəfindən istehsal edilmiş 62 Bastion zirehli transportoru alıb. Bundan əlavə, 2018-ci ildə ACMAT-ın sahibi olan Arquus AM General şirkəti ilə ABŞ ordusu üçün Bastion zirehli tibbi avtomobil istehsalı üçün müqavilə imzalayıb.

Nəhayət, 2023-cü il yanvarın əvvəlində Fransa prezidenti E.Makron Bastionların Ukraynaya təhvil verildiyini elan etdi. Ukrayna tərəfi isə həmin maşınları geri qaytarıb, yararsız, adi mınaatanlara qarşı dözsüzsüz olduğu üçün. Ermənistan Müdafiə Nazirliyi, daha doğrusu silahdan başı çıxan hərbiçilər ukraynalılara kimi düşünsələr də Paşinyan hakimiyyətində təmsil olunanlar "Bastion"ların imkanlarından ağız dolusu danışirlər: "Bu, reallıqda çox müasir və nəhəng silahdır, yeri gələndə Azərbaycan onun effektivliyini görə bilər. Amma məsələ ondadır ki, Fransa Azərbaycanı ayağa qaldıracaq daha böyük addımlar atmalıdır". Paris Afrika ölkələrindən çıxardığı hərbi kontingentin arsenalında olan silahları Ermə-

nistan kimi ölkələrə satmaq fikrindədir. Ermənistan Fransanın məsləhəti və yardımları ilə silahlanır. İrəvanda tez-tez Azərbaycanın Ermənistan ərazisinə hücum edəcəyi barədə məlumatlar tirajlanır. Bunun təkə Ermənistan üçün deyil, həm də müttəfiqləri üçün çağırış olduğunu düşünürlər. Ermənistan rəhbərliyi hesab edir ki, Fransa Azərbaycanın tərəfində olan Rusiya kimi saxta deyil, real müttəfiqdir: "Sadə dillə desək, bizim Fransadan Ermənistanla dəstək üçün güclü addımlar gözləməyə haqqımız var. Ancaq indi qədər biz tamamilə fərqli bir şey görürük. Rachida Datinin Fransanın yeni mədəniyyət naziri olması xəbəri şoka salıb. Bu xanım çox bədnamdır. 2010-cu ildə Fransanın ədliyyə naziri vəzifəsində çalışarkən televiziya verdiyi müsahibədə "inflyasiya" əvəzinə "fellatio", yəni "oral seks" sözünü işlətmədi. ("Mən gördüm ki, bəzi xarici investisiya fondları 20 və ya 25% gəlir əldə etmək istəyir, halbuki "fellatio" indi sifirə yaxındır", Datı "Canal Plus"un jurnalistinə demişdi). Beləliklə, o, asanlıqla və təbii olaraq inflyasiyanı oral sekslə qarışdırdı. Datinin bu yanaşması Fransanın hakim təbəqəsinə xasdır, deyə bilərik. Ermənistan da Azərbaycanı açıq dəstəkləyən xanımın belə yüksək posta təyin olunması absurd və qəbul edilməz adlandırırırlar. "Bu, heç də Fransa rəhbərliyinin etməli olduğu şey deyil. Ancaq gördüyümüz kimi, bunun sonu belədir. Azərbaycanı sevindirmək üçün bizim gözümdə nüfuzunuzu itirmək. Parisin səhvi düzəltmə vaxtıdır. Və nə qədər tez olsa, onun üçün bir o qədər yaxşıdır", deyə erməni cəmiyyəti Makron hakimiyyətini hədələməkdən də çəkinmirlər.

Simonyan nədə yanılır?

Milli Assambleyanın sədri Alen Simonyan barəsində Ermənistan mediasında maraqlı yazı dərc edilib. Onun fikirləri ilə razılaşan da var, razılaşmayan da. O, bu dəfə bir bəyanatda bir-birini inkar edən iki məsajı səsləndirməyi bacarıb. Bu, həm Ermənistan, həm də dünya siyasətində yeni bir

şeydir, deyə bilərik. Simonyan hesab edir ki, Ermənistan və Azərbaycan üzərində təsir rıçaqlarına sahib olmaq istəyən ölkələr, bunun üçün "yaxşı" vasitəçi olmağa çalışacaqlar. Bununla mübahisə etmək olmaz. Çünki dünyanın istənilən ölkəsi, təbii ki, həmişə və hər yerdə, ilk növbədə, öz milli və dövlət maraqlarını düşünür. Fərqli bir şeyə inanmaq sadəcə sadələşmə deyil, həm də kriminal axmaqlıqdır. Sonda dəfələrlə sübut olunub ki, böyük siyasətdə əbədi dostlar yoxdur, yalnız əbədi maraqlar var. Simonyan bunu nəinki başa düşür, hətta bəyan edir. Onun sözlərinə görə, sülh prosesində vasitəçilik etməyə çalışan istənilən ölkənin öz maraqları var və bu, təbii. Amma hər bir ayrı-ayrı ölkənin dövlət maraqları ilə yanaşı, müxtəlif dövlətləri birləşdirən bir şey də var. "Məsələn, fransızların bizi gözəl gözlərimizə və tariximizə görə sevdini düşünmək üçün romantik olmağa ehtiyac yoxdur, amma başqaları bizi sevmir - bunlar nağıllardır. Maraqlar ya üst-üstə düşür, ya da üst-üstə düşmür", - Simonyan bildirib. Əlavə edib ki, "Ermənistan onu əslində Rusiya Federasiyasının subyekti kimi görənlərdən xilas oldu. Bəli, məhz Robert Köçer-

yan və Serj Sarkisyanın dövründə ölkəmiz bir çox dövlətçilik və suverenlik atributlarını itirdi, Kreml-dən asılı vəziyyətə düşdü. Bütün bunlara müqavimət göstərmək, bu ah-tapotun əlindən qaçmaq inanılmaz dərəcədə çətin bir işdir. Qərbdə isə bizi mübarizə apardığımız üçün qiymətləndirirlər". Alen Simonyanın çıxışının

ikinci hissəsini dinləmək daha təəccüblü idi. "Mən istisna etmirəm ki, birbaşa danışıqlar da baş verə bilər, çünki bizim belə danışıqlarda müsbət təcrübəmiz olub... Amma təbii ki, beynəlxalq ictimaiyyət də mühüm məqamdır", o hesab edir. Ermənilər sual edirlər "Simonyan kiminlə birbaşa danışıqlar aparmağı təklif edir, Ermənistanı və Fransanı təhdid edən ölkə ilə?". Ermənistan hakimiyyəti və eyni zamanda müxalifət Bakının İrəvan və Zəngəzur qarşı ərazi iddiaları səsləndirdiyini deyirlər. Düşünür ki, Bakı ilə dialoqa getmək uzuzmağa bərabərdir. Hakimiyyəti təmsil edən Simonyanın danışıqların iki ölkə arasında, vasitəçilərsiz aparılmasını sanki düşmənçilik kimi qələmə verirlər. Halbuki son 30 ildə danışıqların heç bir nəticə verməməsinin əsas səbəbi də vasitəçilərin çox olması və xüsusən də həmin həmsədr ölkələrin bu münaqişəni söndürməkdə maraqlarının olmaması idi. Deməli yeni vasitəçilərin danışıqlara cəlb olunmasını istəyənlər, əslində yeni mühəribənin baş verəməsinə arzulayanlardır. Ermənilər bir dəfə palçıq düşdülər, 30 il çamurda çapaladılar, nəticədə uduzdular. Növbəti bataqlıq da hazırlanmaqdadır, erməni lobbisinin əli ilə. Onlara bəlli ölkələr də yardım etmək niyyətini gizlətmir. Bəs, ermənilər necə, buna gedəcəkləmi? Dünya ordularının global reytingi yayılıb. Siyahıda həm şəxsi heyət, həm də silahlı qüvvələrin maliyyələşdirilməsi ilə bağlı parametrləri nəzərə alırıq. Hərbi gücə görə ABŞ illik Global Firepower reytinginə başçılıq edir, Rusiya hələ də ikinci, Çin isə ilk üçlüyü qapayıb. Ermənistan ötən il olduğu kimi reytingdə 102-cidir. Azərbaycan 59-cu, Gürcüstan isə 84-cü yerlərdə qərarlaşıb. İllik indeksdə hər bir ölkənin hərbi gücünü müəyyən etmək üçün ümumilikdə 60 faktor nəzərə alınır. Bunlar: şəxsi heyətin sayı, silah və hərbi texnika, maliyyə investisiyaları və bir çox digər parametrlərdir. Məntiqli sual yaranır, Ermənistan və ermənilər hansı reytinglə döyüşə hazırlanırlar?

V.VƏLİYEV

Ömrümüzdə bir dəfə belə olsa hər birimiz yoluxucu xəstəliklərlə rastlaşmışıq. Baxmayaraq ki, biz əsasən soyuqdəymə və ya boğaz infeksiyası kimi sadə infeksiyalarla mübarizə aparırıq, amma müxtəlif hallarda infeksiyalar daha ciddi səviyyəyə çatır və bütün bədəndə həyatı təhlükəsi olan xəstəliyə çevrilə bilər. Bütün bədəndə infeksiyaların inkişaf etdiyi bu vəziyyət sepsis adlanır. SİA mövzu ilə bağlı araşdırma aparıb.

Sepsis nədir?

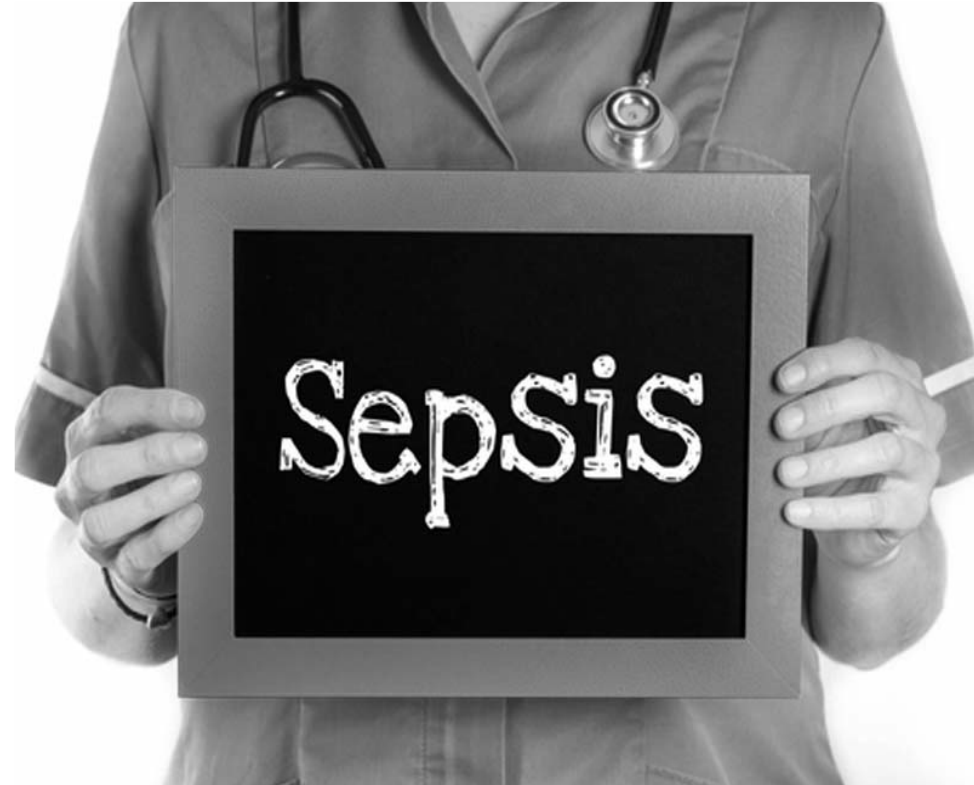
Sepsis və ya ümumi adlandırılan qan zəhərlənməsi, yoluxucu xəstəliyin qan axını ilə bütün bədəni yayılaraq xəstəlik yaratdığı bir vəziyyətdir. İnfeksiyaya səbəb olan mikroorqanizm bütün bədəndə iltihablı bir reaksiyaya başlayır və ümumi disfunksiyaya səbəb olur. Müalicə edilməzsə, sepsis sürətlə inkişaf edə və həyat üçün təhlükə yarada bilər. Bu qan dövrəni çatışmazlığına və şoka səbəb ola bilər ki, bunlar ölümlə nəticələnir. Mövcud klinik praktikada sepsis xüsusilə stasionar müalicə alan xəstələrdə, məsələn, stasionar xidmətlər və reanimasiya şöbələrində ən çox rast gəlinən sağlamlıq problemlərindən biridir. Araşdırmalara görə, dünyada hər il 1,5 milyon sepsis hadisəsi görülür.

Sepsis növləri hansılardır?

Sepsis orqanizmin mikroorqanizmlərlə mübarizəsi zamanı ifraz olunan müxtəlif biokimyəvi molekulların təsiri altında geniş yayılmış iltihab reaksiyasının inkişafı nəticəsində baş verir. Sitokinlər adlanan bu molekullar normal insanlarda immun sisteminin yoluxucu agentini aşkarlamasına, aktivləşdirməsinə və effektiv şəkildə aradan qaldırılmasına kömək etməkdə mühüm rol oynayır. Lakin infeksiya bütün bədəni yayıldıqda, sitokinlərin istehsalı ciddi dərəcədə artır və adından daha çox iltihaba səbəb olur, nəticədə xəstəlik yaranır. Sepsis müalicə olunmazsa, sitokinlərin istehsalı daha da artaraq, orqanizmin fizioloji funksiyalarını pozur.

Sepsisin təsiri ilə bədən, xüsusən də ürək-damar sistemində pozuntular, nəticədə qan dövrəni çatışmazlığı ilə çoxlu orqan çatışmazlığı inkişaf edir. Yenə sepsisin təsiri ilə qan hüceyrələrinin funksiyasını itirməsi səbəbindən geniş yayılmış damardaxili laxtalanma və tıxanmalar inkişaf edə bilər. Nəticədə qan dövrəni ilə toxumalara oksigen nəqlinin qarşısı alınır. Şok adlanan bu vəziyyət sepsis səbəbiylə inkişaf etdikdə septik şok adlanır. Septik şok təcili tibbi müdaxilə tələb edən bir vəziyyətdir. Tez müdaxilə edil-

mədikdə orqan çatışmazlığı və itkisi nəticəsində ölüm baş verir. Tibbi baxımdan orqanizmdə sitokin istehsalının geniş yayılması nəticəsində inkişaf edən xəstəlik aşağıdakı parametrlərə görə təsnif edilir:

Sistemli İltihabi Cavab indromu (SIRS):

Orqanizmdə anormal yüksək sitokin reaksiyasının inkişafı nəticəsində baş verən ümumi patofizioloji mexanizmlər SIRS adlanır. Bu kontekstdə SIRS diaqnozu qoymaq üçün xəstə aşağıdakıları etməlidir:

- Bədən istiliyinin 38,3 dərəcədən yuxarı və ya 36 dərəcədən aşağı olması,
- Tənəffüs dərəcəsi dəqiqədə 20-dən çox,
- Ürək dərəcəsi dəqiqədə 90-dan çox,
- Qan analizində ağ qan hüceyrələrinin sayı 4000-dən aşağı, 12000-dən çox və ya yetişməmiş hüceyrələrin 10% -i, SIRS inkişaf etdikdə, xəstələrin psixi sağlamlığının pisləşməsi, qan şəkərinin artması və böyrək funksiyası testlərinin pisləşməsi kimi əlavə tapıntılar aşkar edilə bilər.

SIRS olan bir xəstədə infeksiyanın aş-

Son zamanların bəlası: SEPSİS XƏSTƏLİYİ

dəyəri

- Böyrək çatışmazlığı kimi zəif qan dövrəni səbəbiylə orqan pozğunluqları
- Qan dövrəni pozğunluqlarını göstərən maddələrin, məsələn, laktik turşunun qan səviyyəsinin artması

Sepsisin əlamətləri hansılardır?

Xəstədə sepsisin inkişafından sonra aşağıdakı simptomlar yarana bilər:

- Yüksək və ya aşağı hərarət
- 1 Nəfəs darlığı və tənəffüs sürətinin artması

- Ürək döyüntüsü və artan ürək dərəcəsi
- Aşağı qan təzyiqi
- Əhvalın pisləşməsi
- Yuxu vəziyyəti
- Dərinin rəngsizləşməsi və səpgi
- Sidik miqdarının azalması

Bundan əlavə, körpələrdə sepsisin simptomları böyüklərdəkindən fərqli ola bilər. Körpələrdə sepsis inkişaf edərsə, aşağıdakı simptomlar müşahidə edilə bilər:

- Əmizdirmə və ya qidalanmamaqda çətinlik

karlanması sepsis diaqnozunu göstərir. Başqa sözlə, infeksiya səbəbiylə inkişaf edən SIRS vəziyyətinə sepsis deyilir.

Ağır sepsis

Bədənin müxtəlif səviyyələrində orqan çatışmazlığı meydana gəldiyi zaman ağır sepsis baş verir. Bu çərçivədə xəstə;

- Dərinin rəngsizləşməsi və ya səpgi,
- bədən istiliyinin azalması səbəbindən titrəmə və ya yüksək hərarət,
- sidik miqdarının azalması,
- psixi sağlamlığın pisləşməsi,
- qan trombositlərinin (trombositlərin) sayının azalması,
- ürək funksiyalarının azalması,
- aşağı qan təzyiqi,
- ağır sepsis tənəffüs çətinliyi kimi simptomlar aşkar edildikdə baş verir.

Septik şok

Şiddətli sepsisdə şok tapıntılarını inkişaf edərsə, septik şok diaqnozu qoyulur. Müvafiq olaraq, aşağıdakı tapıntıları olan xəstədə septik şok var:

- Şiddətli aşağı qan təzyiqi
- Adekvat maye və dərman terapiyasına baxmayaraq düzəldilə bilməyən qan təzyiqi

- Bədən istiliyində azalma və ya yüksək atəş

- Tənəffüsdə fasilə
- Dərinin rənginin solması
- Bütün bədəndə şişkinlik
- Qusma
- İshal
- Epileptik tutmalar
- Sarılıq

Sepsis necə inkişaf edir?

Sepsis zamanı orqanizmdə infeksiyaya səbəb olan mikroorqanizmlər qana keçir. Lakin biokimyəvi xüsusiyyətlərinə görə orqanizmin immun sistemini normaldan daha şiddətli şəkildə təsirləndirən bəzi mikroorqanizmlər bütün bədəni yayılmasalar belə, sepsisə səbəb ola bilərlər. Xəstəxanaya yerləşdirildikdən sonra müxtəlif səbəblərdən sidik yollarına kateter qoyulması nəticəsində bu bölgənin təbii elementləri olan müxtəlif bakteriyalar kateter vasitəsilə bədəni nüfuz etməyə başlayır və geniş yayılmış infeksiyaya səbəb olur. Bu vəziyyət sidik sistemindən qaynaqlandığı üçün urosepsis adlanır.

Ardı Səh. 11

Əvvəli Səh. 10

Sepsis orqanizmdə hər hansı bir infeksiyaya görə inkişaf edə bilər. Aşağıdakı simptomları olan xəstələrdə əhəlinin qalan hissəsi ilə müqayisədə sepsis inkişaf riski yüksəkdir:

- Yaşlı insanlarda sepsis daha asan inkişaf edir. Həmçinin, bu insanlarda sepsis daha ağır ola bilər.

- Antibiotiklərin lazımsız və düzgün istifadə edilməməsi səbəbindən mikroorqanizmlərdə antibiotik müqaviməti yaranır. Davamlı patogenlər səbəbindən infeksiyaların müalicəsində müvəffəqiyyət əldə edilmədikdə, sepsisin inkişaf riski artır. Bu amillərə görə sepsisin müalicəsi də daha çətinləşir.

- Müxtəlif xəstəliklərə bağlı immun sisteminin çatışmazlığı hallarında infeksiyalar daha ağır şəkildə irəliləyir və asanlıqla sepsisə gətirib çıxara bilər. Eyni şəkildə, sepsis bu insanlarda daha ağır xəstəliyə səbəb ola bilər.

- Bədənin müqavimətini zəiflədən hallarda, sepsisin inkişafı asanlaşır.

- Cərrahi prosedurlar və müdaxilə üsulları sepsis riski yarada bilər, çünki onlar həm bədənin təbii immun sistemini zəiflədir, ya da inhibe edir, həm də yoluxucu agentlərə məruz qalma riskini artırır.

Son zamanların bəlası: SEPSIS XƏSTƏLİYİ

reaksiyasını azaltmaq üçün antiinflamatuar müalicə aparılır.

Eyni şəkildə xəstənin qan dövranı sistemini və böyrək funksiyalarını qorumaq üçün intensiv maye əlavəsi tələb oluna bilər. Bütün bu müalicə üsullarına baxmayaraq, sepsis həyatı təhlükə yarada bilən ciddi bir xəstəlikdir. Xüsusilə, reanimasiya şöbələrində rast gəlinən sepsis hallarında ölüm göstəriciləri kifayət qədər yüksəkdir.

Ayşən Vəli

- Körpələrdə və uşaqlarda immun sistemi tam formalaşmadığından sepsis asanlıqla inkişaf edə bilər.

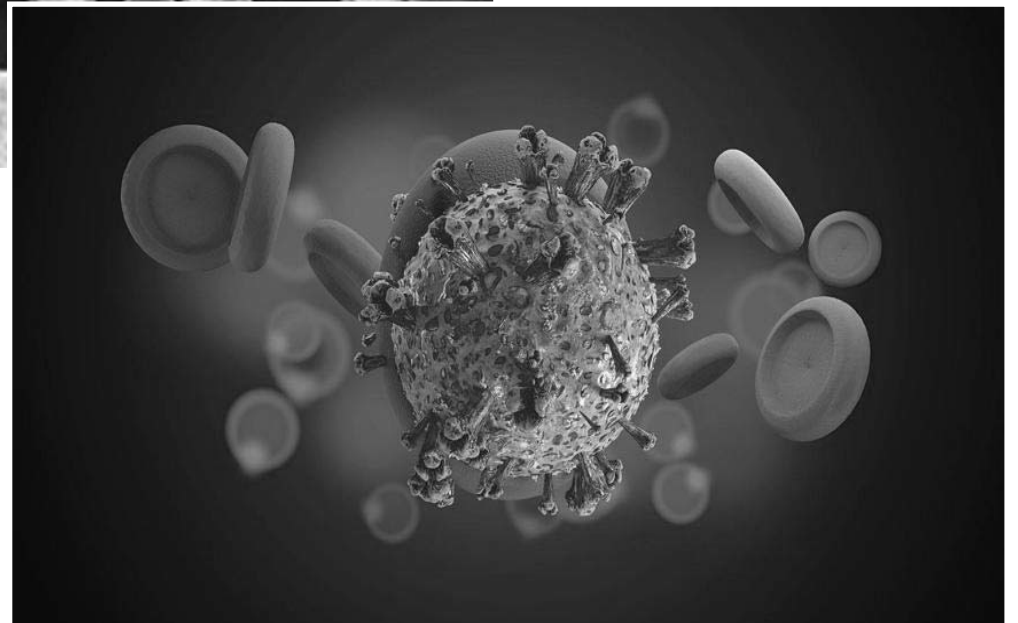
- Reanimasiya şöbələrində müalicə alan xəstələrdə davamlı mikroorqanizmlərə bağlı sepsis tez-tez müşahidə olunur.

Sepsisin müalicəsi üçün nə etməliyik?

Sepsis ümumiyyətlə infeksiyadan qaynaqlanan sağlamlıq problemi olduğundan, ilk növbədə antibiotik müalicəsi tətbiq edilir.

Burada vacib məqam ondan ibarətdir ki, istifadə edilən antibiotik törədici mikroorqanizmə qarşı təsirli olmalıdır. Burada müəyyən edilmiş effektiv antibiotiklər müalicədə istifadə olunur. Sepsis ağır infeksiya olduğundan, antibiotiklərin vena-daxili formalarına tez-tez üstünlük verilir. Bundan əlavə, sepsis nəticəsində pozulmuş bədən funksiyalarını düzəltmək üçün dərman müalicəsi tələb oluna bilər. Xəstənin sağlamlıq vəziyyətini yaxşılaşdırmaq üçün:

- qan təzyiqi yüksəldilir,
- ürək döyüntüləri normal səviyyəyə gətirilir, - qan şəkəri tənzimlənir və iltihab

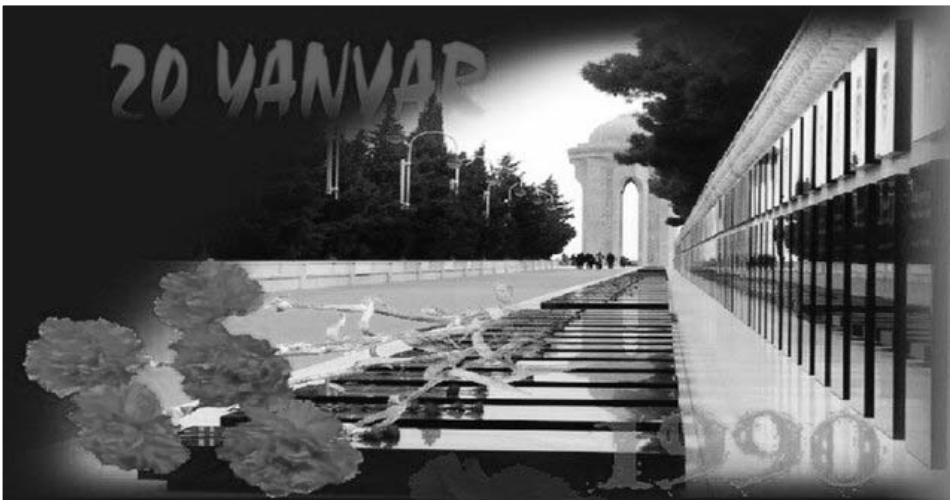

Tarix boyu Azərbaycan xalqı öz azadlığı, istiqlaliyyəti uğrunda mübarizə aparıb, bu yolda itkilərə məruz qalıb, faciələrlə üzləşib, lakin öz məsləhətindən və amalından dönməyib. Məhz bu mübarizəyə və qətiyyətinə görə dünya xalqları arasında adı hörmətlə çəkilir. Azərbaycan xalqı apardığı mübarizədə çoxsaylı qurbanlar versə də, nəhayət, öz hədəfinə çatıb. Ötən əsrin 90-cı illərində də belə oldu. Xalq XX əsrin ən nəhəng imperiyalarından sayılan sovet hərbi maşını ilə qarşıdurmada olsa da, öz müstəqil dövlətini qurmaq uğrunda mübarizəsində istəyinə və qarşısına qoyduğu məqsədinə çata bildi. Lakin yenə də itkilər bahasına, yenə də uzun əsrlər belə sağlması çətin olan yaralar hesabına. Sonradan istintaq araşdırmaları ilə sübuta yetirilmişdir ki, Kreml Azərbaycanı cəzalandırmaq üçün Qanlı Yanvar qırğını törətdi. Azərbaycana göndərilən ordu hissələrinin tərkibinə Stavropoldan, Rostovdan, Krasnodardan səfərbər edilmiş erməni zabit və əsgərlərin, hərbi məktəblərdə təhsil alan erməni kursantların cəlb edilməsi onu təsdiq etdi ki, Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin baş katibi Mixail Qorbaçovun və onun ətrafında olan ermənipərəst dairələr Azərbaycan xalqına planlaşdırılan qırğınların daha amansız olmasına çalışıb. 1990-cı il yanvarın ortalarında SSRİ Müdafiə və Daxili İşlər nazirliklərinin, habelə başqa xüsusi təyinatlı hərbi birləşmələrin 66 min nəfərdən çox əsgər

20 Yanvar faciəsi xalqın istiqlaliyyət mübarizəsidir

İlaların bir qismi yanvarın 20-də Elmlər Akademiyasında etiraz mitinqi keçirdi. Ziyalıları qorxutmaq üçün bu mitinqin iştirakçısı olan 3 tanınmış alim, professor Bakı - Sumqayıt yolunda tankın altına salınıb öldürüldü. Çarəsiz vəziyyətdə olan xalq qorxu içində idi. Bu qorxu və Azərbaycanın üzleşdiyi blokada xalqımızın Ulu Öndəri Heydər Əliyevin səyi ilə aradan qaldırıldı. Yanvarın 21-də Dahi Öndərimiz Heydər Əliyev Azərbaycanın Moskvadakı daimi nümayəndəliyinə gələrək izdihamlı yığıncada çıxış etdi və bu ağır günlərdə heç yerdən kömək almayan doğma xalq ilə birgə olduğunu bildirdi. Ulu Öndər Heydər Əliyev qanlı faciənin təşkilatçıları dünyaya ictimaiyyəti qarşısında ittiham etdi. Cəsarətli bəyanat verərək əliyalın xalqın qırılmasını hüquqa, demokratiyaya, humanizmə zidd, Moskvanın və respublika rəhbərlərinin günahı üzündən yol verilmiş kobud siyasi səhv kimi ifşa etdi. Ümummilli Lider Heydər Əliyev təhlükələrdən çəkinməyərək Sovet hakimiyyətinin "20 Yanvar" faciəsinə etiraz edərək Azərbaycan xalqının başına gətirilən qanlı fa-

və zabiti Bakı şəhərinə gətirilərək, Qala və "Nasoslu" aerodromlarında, Respublika stadionunda, Salyan kazarmasında yerləşdirilmişdir. Azərbaycan xalqına divan tutmaq üçün Mixail Qorbaçov və ətrafı geniş məkrli plan işləyib hazırlamışdılar. Azərbaycanın sərhədlərinin pozulması bəhanəsi də bu məkrli planlara daxil edilmişdir. Ona görə də imperiya cəladları sovet sərhəddəkilərinə insanların sərbəst şəkildə tikanlı məftilləri dağıtmaqlarına şəraitin yaradılması göstərişini vermişdilər. Bu baxımdan, dekabrın 31-də Araz çayı ətrafı 137 kilometrlik Sovet-İran sərhədində izdiham baş qaldırdı. Nəticədə sərhəd qurğuları uçuruldu. Hər iki tərəfin adamları Arazı keçərək bir-biri ilə görüşdülər. Yanvarın 18-də Biləsuvar və Cəlilabad ərazilərində sərhəd qurğuları dağıldı. Xalq güneyli qardaşları ilə qovuşdu. Belə bir şəraitdə Lənkəranda hadisələr sakit şəkildə davam edirdi.

Yanvarın 12-də imperiyanın mexanikləşdirilmiş hərbi hissələri Lənkərana yeridildi

Yanvarın 12-də xalqa divan tutmaq məqsədilə ölkənin mexanikləşdirilmiş hərbi hissələri Lənkərana yeridildi. Bunun qarşısını kəsmək üçün qonşu Salyan, Sabirabad, Kürdəmir bölgələrində xalq ordu hissələri hərəkət edən yolların qarşısını kəsdi. Xalqın qəzəbindən qorxan imperiya geri çəkilməli oldu. Belə bir şəraitdə ermənilərin təhrikçilik hərəkətləri, onların sərhəd kəndlərimizə, eləcə də Qarabağdakı azərbaycanlılar yaşayan bölgələrə silahlı hücumları güclənirdi. Yanvarın 12-də Ermənistanın 500 nəfərlik silahlı quldur dəstəsi 20 vertolyotla Xanlar rayonunun Quşçu kəndinə basqın edib silahsız əhaliyə divan tutdu, qadınlar, uşaqlar vəhşicəsinə öldürüldü. Moskva erməni terror dəstələrini zərərsizləşdirmək-

dənsə, əksinə, onları silahlandırıldı. Bununla yanaşı, imperiya Bakının ətrafına əlavə ordu bölmələri, ağır texnika yeritməyə başladı. 1990-cı il yanvarın ortalarında Azərbaycan KP MK-nın büro iclaslarında respublikadakı mövcud vəziyyət müzakirə olunurdu. Çıxış edənlər Ə.Vəzirov, A.Mütəllibov, V.Polyaniçko, E.Qafarova və başqaları, eləcə də Bakıda olan Y.Primakov və yüksək rütbəli Moskva hərbiçiləri güc tətbiq olunmasının zəruriliyini bildirdilər. Buna etiraz edən və ya başqa təklif verən isə olmadı. 1990-cı il yanvarın 15-də Ə.Vəzirov Moskvaya teleqram göndərərək tələb edirdi: "Antisovet, antipartiya şüarları ilə mitinq edən ekstremistlərin liderləri dərhal məsuliyyətə cəlb edilməlidirlər. Bunun üçün hüquqi əsaslar vardır". Bunun ardınca Azərbaycan SSRİ Nazirlər Sovetinin sədri Ayaz Mütəllibov Moskvaya göndərdiyi teleqramda bildirdi ki, respublikanın SSRİ güc nazirlikləri hərbi kontingentini qeyri-qanuni silahlı birləşmələri tərkisilahl etmək üçün əməliyyat keçirəcəkləri müddətdə yerləşdirmək və ərzaqla təmin etmək üçün hər cür imkanı vardır. SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyəti 1990-cı il yanvarın 19-da "Bakı şəhərində fəvqəladə vəziyyət tətbiq edilməsi haqqında" fərman verdi. Xalqa divan tutmaq, qırğın törətmək üçün ordudan istifadə olunacağı nəzərə alınaraq fəvqəladə vəziyyətin elan olunacağı vaxt gizli saxlandı. Bakıda fəaliyyətlərini davam etdirən radikallar insanlara "Silah, kömək gələcək" -deyə yalan vədlər verir, xalqın bir hissəsini barrikadaları sonadək qorumağı və buranı tərk etməməyə çağırırdılar. Piketdə iştirak edənlər imperiyanın, eləcə də Azərbaycanın səlahiyyətli nümayəndələrinin qoşunun şəhərə daxil olmayacağı ilə bağlı vədələrlə təkrar etdikləri yalan vədlərə inanmışdılar. Xalq baş verə biləcək qırğından xəbər tutmasın deyərək, yanvarın 19-da respublika televiziyanın enerji bloku partladılaraq sızradan çıxarıldı. Qoşun bölmələri yanvarın 19-

da Türkan-Qala istiqamətindən şəhərə hərəkət etməyə başladılar. "Bakı əməliyyatı"na Sovet dövlətinin müdafiə naziri D.Yazov birbaşa başçılıq edirdi. Ağır hərbi texnika asanlıqla barrikadaları dağıtmağa başladı. Əsgərlər gözyaşardıcı qazdan istifadə edərək, əliyalın adamlara avtomat silahlardan atəş açırdılar. Hərbiçilər təsadüf nəticəsində yola çıxanları, yaşayış evlərini, təcili yardım maşınlarını, nəqliyyatı atəşə tutur, yaralı insanları öldürür, meyitləri yandırdılar. Bakı küçələri öldürülmüş, yaralanmış adamların, qocaların, qadınların, uşaqların qanına qərç olmuşdu. Əsgərlər tibbi heyətin yaralıları köməyə getməsinə şərait yaratmırdı, hər vechlə buna mane olmağa çalışırdılar.

"Bakı əməliyyatı"na rəhbərliyi birbaşa Mixail Qorbaçov həyata keçir

Bakıya və başqa yaşayış məntəqələrinə Sovet qoşunlarının basqını vaxtı 131 nəfər, o cümlədən 117 azərbaycanlı, 6 rus, 3 yəhudi və 3 tatar öldürülmüş, 744 nəfər yaralanmış, 400 nəfər həbs edilmiş, 4 nəfər isə itkin düşmüşdür. Fəvqəladə vəziyyətin yanvarın 20-də saat 00-da tətbiq edilməsinə baxmayaraq, qoşun hissələri yanvarın 19-da saat 21-dən etibarən birinci olaraq Türkan-Qala tərəfdən şəhərə yeridildi. "Mülki və siyasi hüquqlar haqqında" Beynəlxalq Paktın birinci bəndinə əsasən, fərman imzalandığı andan fəvqəladə vəziyyətin tətbiqi və müddətləri barədə əhaliyə rəsmi xəbərdarlıq edilməlidir. Lakin tətbiq edilmiş fəvqəladə vəziyyət haqqında əhali xəbərdar edilməmişdir. "Bakı əməliyyatı"na rəhbərliyi birbaşa SSRİ müdafiə naziri Dmitri Yazov, SSRİ daxili işlər naziri Vadim Bakatin, SSRİ DTK sədrinin müavini Filip Babkov həyata keçirirdilər. Fəvqəladə vəziyyətin tətbiqi əhaliyə elan olunandan hərbi qulluqçular 82 nəfəri aманsızcasına qətlə yetirmiş, 20 nəfəri ölümcül yaralamışlar. Fəvqəladə vəziyyət elan edildikdən sonra isə yanvarın 20-də və sonrakı günlərdə Bakı şəhərində 21 nəfər öldürülmüşdür. Qanlı Yanvar günündən sonra fəvqəladə vəziyyətin elan olunmadığı rayonlarda yanvarın 25-də Neftçala, yanvarın 26-da Lənkəranda 8 nəfər qətlə yetirilmişdir. Ümumilikdə Respublikada 147 nəfər öldürülmüş, 744 nəfər yaralanmış, 841 nəfər qanunsuz həbs olunmuş, 200 ev və mənzil, 80 avtomaşın, o cümlədən təcili yardım maşınları, dövlət əmlakı və şəxsi əmlak məhv edilmişdir. Dövlət, ictimai və şəxsi əmlaka həmin dövrün qiymətləri ilə 5.637.286 rubl miqdarında maddi ziyan vurulmuşdu. Azərbaycanda rəhbər vəzifədə olanlar xalqa kömək etməklə, onlara arxa durmaq əvəzinə kürsülərini qorumaq naminə qaçıb gizləndilər. Ziya-

cənin ilk siyasi-hüquqi qiymətini verdi: "Mən bu faciəyə həmişə ürəkdən yanaraq, həm də vətəndaşlıq borcumu yerinə yetirməyə çalışmışam və bu gün də həmin mövqedəyəm, sərbah da həmin mövqedə olacağam. Birinci növbədə, ədalət naminə, eyni zamanda, Azərbaycan xalqının namusunu, şərəfini, milli məniyyətini qorumaq naminə".

Ulu Öndər Heydər Əliyev ağır günlərdə xalqın yanında oldu

Ulu Öndərimiz Heydər Əliyev Azərbaycan xalqına verdiyi başsağlığında soydaşlarımızı ağır gündə "ağıllı, kamallı olmağa, həmrəylik və birliyə çağırırdı". Xalq Dahi Öndər Heydər Əliyev kimi bacarıqlı, böyük nüfuz sahibi olan bir şəxsiyyətin onunla olduğunu, müdafiə etdiyini gördü, ürəkləndi. Nəticədə, sonrakı mərhələdə mübarizə daha geniş xarakter aldı və müstəqil Azərbaycan dövləti quruldu. Ulu Öndər Heydər Əliyev xalqın çağırışı ilə ikinci dəfə hakimiyyətə gəldikdən sonra diqqət yönəldiyi qəhrəmanlıq salnamələrindən biri də 20 yanvar faciəsinin qurbanlarına və onların ailələrinə xeyirxah münasibəti olub. Ulu Öndər Heydər Əliyevin siyasi kursunu uğurla davam etdirən Prezident İlham Əliyev də şəhidlərin xatirəsinin uca tutulmasına, şəhid ailələrinin sosial məsələlərinin həll olunmasına xüsusi diqqət ayırır. Prezident İlham Əliyevin təşəbbüsləri sayəsində 20 Yanvar hadisələri ilə əlaqədar əlilliyi olan şəxslər və şəhid ailələri üçün effektiv sosial müdafiə sistemi formalaşmışdır. Dövlət Başçısının "20 Yanvar şəhidinin ailəsi üçün Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqaüdünün təsis edilməsi haqqında" 2006-cı il 19 yanvar tarixli Fərmanına əsasən, şəhid ailələrinə dövlət qayğısını artırmaq məqsədilə təqaüd verilir (hal-hazırda bu məbləğ 600 manat təşkil edir). Onların uyuduğu Şəhidlər Xiyabanında təmir və yenidənqurma işləri ilə yanaşı, Bakının Yasamal rayonundakı "20 Yanvar" dairəsində, Həsən bəy Zərdabi və Müzəffər Həsənov küçələrinin kəsişməsində Qanlı Yanvar şəhidlərinin xatirəsinə memorial abidə kompleksi ucaldılmışdır.

Birmənalı şəkildə qeyd etmək olar ki, 20 yanvar faciəsinin qurbanları xalqımızın azadlıq mübarizəsinin ilk qurbanlarıdır. Onların mübarizəsi nəticəsiz qalmadı, xalqımız öz müstəqil dövlətini qurmağı və yaşatmağı bacardı. Hazırda isə 30 illik erməni işğalına son qoymaqla bütövlüklü və suverenliyini bərpa edən Azərbaycan Fateh Sərkərdə, qurucu Lider, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan dövləti öz inkişafını davam etdirir.

İLHAM ƏLİYEV

Erməni cəmiyyətində fərqli fikirlər

Ermənistandakı daxili siyasi təzadlar və bir-birini vuran şərhlər, açıqlamalar tam sürəti ilə davam edir. "Rəsmi Bakı Qarabağ ermənilərinin geri qayıdacağı təqdirdə vaxtilə burada yaşamış azərbaycanlıların da Ermənistanı yerləşməli olduğu şərtini irəli sürüb". Bunu erməni hüquq müdafiəçisi, publisist Vardan Arutyunyan mediaya açıqlamasında deyib.

Vardan Arutyunyan: "Azərbaycanın qonşuları ilə heç bir problemi olmasa da, Ermənistan öz qonşularına başağrısı getirir"

Onun sözlərinə görə, Azərbaycan

başlayıb"

Erməni hüquq müdafiəçisi onu da deyib ki, artıq bundan əl çəkməyin vaxtı çatıb: "Qonşularımız bizim haqqımız-

raq, Qarabağdan qaçan separatçı Hayk Xanumyan isə Azərbaycanı ittiham edib və öz açıqlaması ilə əsl erməni heyasızlığı nümayiş etdirib. Onun iddiasına görə, guya Azərbaycan kifayət qədər aqressiv ritorikadan istifadə edir.

tərəfi Qarabağ erməniləri ilə ümumi dil tapa biləcəyini iddia edir. Onlar hesab edir ki, ermənilər bu halda Qarabağda rahat yaşamağa davam edəcəklər: "Rəsmi Bakı Qarabağ məsələsini köklü şəkildə həll etmək niyyətindədir ki (Əslində, bu məsələ köklü şəkildə həll olunub - A.T.), illər sonra bir daha problem yaşanmasın. Bəzi dövlətlər bizi müharibəni qızıqdıran ölkə kimi tanıyır. Hətta bəziləri bir qədər irəli gedərək bəyan edirlər ki, Ermənistan olmasaydı, bölgədə daim sülh hökm sürərdi. Diqqət yetirin, Azərbaycanın qonşuları ilə heç bir problemi olmasa da, Ermənistan öz qonşularına başağrısı getirir".

Erməni hüquq müdafiəçisi: "Ermənistanın problemi hələ 1988-ci ildən

da fərqli düşünməlidirlər. Ermənistanın problemi hələ 1988-ci ildən başlayıb. Həmin dövrdə bizim siyasətimizi əksər böyük dövlətlər dəstəkləyirdi. Amma 1990-cı illərin əvvəlində biz daha da dərinə getdik. Məsələ burasındadır ki, keçmiş hakimiyyətlər heç vaxt öz səhvlərini etiraf etməyiblər. Onlar etiraf etməlidirlər ki, müharibəni onlar həmin illərdə uduzmuşdular. Onlar müharibə meydanında deyil, diplomatiyada məğlub olmuşdular".

Separatçı Hayk Xanumyan: "2024-cü ildə Ermənistan qarşı hərbi əməliyyatların başlanması ehtimalı yüksəkdir"

Vardan Arutyunyandan fərqli ola-

Maraqlıdır ki, o, rəsmi Bakının hərbi potensialını gücləndirməsini də önə çəkməklə burnunu lazım olmayan yere mütəxəssislərə göstərməyə cəhd göstərib.

Bununla yanaşı, Xanumyan deyib ki, o, xarici cəbhədə Bakının 2020-ci ilin sentyabrına qədər həyata keçirdiyi diplomatik və digər hazırlıqların bu gün də həyata keçirildiyini görür. "Ona görə də rahatlıqla deyə bilərəm ki, 2024-cü ildə Ermənistan qarşı hərbi əməliyyatların başlanması ehtimalı yüksəkdir", - deyərək bildirib. Beləliklə, sülh müqaviləsi ətrafında müzakirələrin aparıldığı bir zamanda belə fikirlərin öne sürülməsi, əslində, rəsmi İrəvanın gücsüzlüyü reallığını bir daha ortaya qoyur. Belə davam edəcəyi halda isə, əslində, Xanumyanın proqnozları gerçəkləşə bilər....

Afət Tahirqızı

Elcin Bayramlı

Təcili tibbi yardım: həkim xəstəyə niyə çata bilmir?

Son vaxtlar Bakıda təcili yardımla bağlı narazılıqlar artır. Təcili yardım maşınları çox gec gəlir, yaxşı xidmət göstərmir. Vaxtından gec gəldiyi üçün ölüm hallarına da rast gəlinir. Bunun obyektiv və subyektiv səbəbləri var. Şəhərdə fasiləsiz tıxacların olması bir yana, bir çox yeni yaşayış sahələrində küçələrin adı, binaların nömrəsi yoxdur. Qeydiyyatda olmayan qanunsuz tikililər var. Təcili yardım gələndə bilmir hansı binaya daxil olsun. Bunlar obyektiv səbəblərdir.

Subyektiv səbəblər təcili yardım maşınlarının, briqadaların sayının az olmasıdır. 3 milyon əhalisi olan paytaxt üçün təxminən 150 tibbi yardım maşını var ki, bu da çox azdır. Bu say azı 3 dəfə artırılmalıdır. Bu günlərdə sosial şəbəkədə paylaşılan videoda görünürdü ki, onlarla tezə təcili yardım maşını parkda yatızdırılır, amma istifadəyə buraxılmır. Bundan başqa, təcili yardım həkim briqadalarının sayı və onların dərman təchizatı artırılmalıdır. Xəstə bir çox hallarda kritik vəziyyətdən çıxarıla bilmir. Çünki bir çox dərmanlar təcili yardım maşınlarında deyil, xəstəxanalarda saxlanılır.

Daha bir problem isə ondan ibarətdir ki, təcili yardım maşınları ərazilərə görə bölünməlidir, stansiyada dayanmalı deyil. Əvvəllər belə edirdilər, lakin son vaxtlar bu qayda götürülüb. Yaxşı olardı ki, yenidən bərpa olunsun. Uzaq məsafəyə tıxac olduğu üçün çağırışa gedib çatmaq çətin olur. Bu da bəzi hallarda faciə ilə nəticələnir. Yaxın ərazidə maşının olması isə, bu sahədə ən yaxşı çıxış yoludur.

Hər il dövlət büdcəsindən səhiyyə üçün ayrılan büdcə artırılır. Hər birimiz məaaşımızdan icbari tibbi sığorta üçün pul ödəyirik. Bu o deməkdir ki, bizim tibbi yardım almaq hüququmuz var. Və bu, təmin olunmalıdır.

Həkimlərin əməyini isə qiymətləndirmək lazımdır. Sayları az, işləri çoxdur. Fiziki və zehni olaraq yorulurlar. Bu da iş keyfiyyətini aşağı salır. Əmək haqqları da gördükləri işə görə azdır. Buna görə də çağırışa gedərkən bəziləri xəstədən pul götürürlər.

Ümumiyyətlə, bu kimi hallar vətəndaşların normal tibbi xidmət alması səviyyəsini aşağı salır. Bu səbəbdən bu sahədə mövcud problemlər həll edilməlidir. Bunun üçün həm maliyyə imkanları var, həm də kadr ehtiyatı kifayət qədərdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, bir çox ölkələrdə nisbətə, bizdə təcili tibbi yardım xidməti daha yaxşı işləyir, lakin maddi-texniki bazanın, xüsusən də maşınların azlığı bu sahədə problemlər yaradır. Həm də təkə paytaxtda yox, regionlarda da. Rayonlarda ərazi böyükdür, bir neçə təcili yardım maşını isə çağırışları çatdırı bilmir.

Bu məsələ hökumət səviyyəsində həll olunmalıdır. Səhiyyə ayrılan büdcədən yeni maşınların alınması üçün vəsait ayrılmalıdır. Ən əsası maşınların stansiyalarda yox, ərazilərdə növbədə dayanması təmin edilməlidir. Bu halda təcili tibbi yardım xidmətinin səviyyəsi və effektivliyi dəfələrlə artmış olar və bütün narazılıqlar aradan qalxar.

FRANSA:

dünəndən bu günə dəyişməz xislətlə...

Həqiqətən də CBC Televiziyasının əməkdaşı, həmkarımız Lidiya Molodtsovanın dediyi kimi, Paris Bakıdan nə istəyir? Fransa dünyanın o başında, Azərbaycansa bu başında. Ayrı-ayrı coğrafiyaların, ayrı-ayrı iqlimlərin, həyat tərzlərinin, düşüncələrinin iki ölkənin bir-birini daha yaxından tanımasına səbəblərin Ermənistan olduğunu bilsək də, lakin Fransa özünü bu mənfur dövlətdən yana nə üçün bu qədər hörmətdən salır, bax, bu, maraqlıdır.

Son illər ölkəmizə qarşı Fransanın rəsmi şəxsləri tərəfindən tez-tez anti-Azərbaycan bəyanatlarının, Parisin BMT Təhlükəsizlik Şurasına təqdim etməyə çalışdığı qətnamələrin, həmçinin Ermənistanın silahlandırılmasının dəfələrlə şahidi olduq. Və bütün bunlar da istər-istəməz hər dəfə belə bir sual çıxarırdı: meydana ki, axı Fransa bizdən nə istəyir?

Pərdə arxasından realığa

Dövlətimizin başçısı yanvarın 10-da yerli televiziya kanallarına verdiyi müsahibədə Fransa ilə bağlı ona ünvanlanan suala etraflı cavab verməklə bizə məlum olan və məlum olmayan bir çox məsələlərə nəzər saldı. Və Fransanın əsl üzünü ortaya qoydu: Belə ki, münasibətlərimizin tarixinə nəzər salsaq, hər şey çox yaxşı başlamışdı. Həm 1990-cı illərdə, həm də artıq mənim Azərbaycana rəhbərlik etdiyim dövrdə münasibətlər kifayət qədər normal idi. Bunun bizim torpaqlarımızın işğal altında olması, yaxud sadəcə, Fransanın siyasi müstəvisində nəsillərin dəyişməsi ilə bağlı olması başqa məsələdir. Mənim üçün bunu söyləmək çətinidir. Amma bütün hallarda balans qorunub saxlanılırdı. Artıq müsahibələrimdən birində Fransanın necə ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədri olması barədə danışmışam. Təkrar etmək istəmirəm. Hərçənd bu məsələni unudan və ya bilməyənlərə xatırlatmaq yerinə düşər ki, Fransa Prezidenti Jak Şirak uzun müddət atamı Fransanın həmsədriyinə razı salmaq istəyirdi və o, bundan imtina edirdi. Sonradan Prezident Şirakla keçirdiyim görüşlər əsnasında o, dəfələrlə onu necə razı salmaq istədiyini və Fransanın neytral olacağını vəd etdiyini xatırladırdı. Həmçinin mənim qarşımda əlavə edirdi ki, bu vədi atamın heyatda olmadığı vaxtda da yerinə yetirir. Mən bunu həmişə müsbət qəbul edirdim. Ancaq zahirən də, ümumilikdə, bütün bunlar onun dediyi kimi təsir bağışlayırdı. Hərçənd bilmirəm ki, pərdə arxasında nələr baş verirdi, lakin son vaxta qədər balans zahirən saxlanılırdı. Balans, hətta Fransa tərəfindən ikinci Qarabağ müharibəsinə qədər pozulmuşdu və bu, görünür ki, Fransanın xarici siyasətində fundamental əsasların nəsil dəyişikliyi səbəbindən baş vermişdi. Biz hazırda bunu tək-cə Fransada deyil, həm də Avropa ölkələrinin əksəriyyətində müşahidə edirik. Öz ölkəsində və beynəlxalq arenada böyük nüfuz sahibi olan insanlar siyasət səhnəsindən getdilər və ümumilikdə, təsadüfi adamlar - populistlər, demaqqoqlar gəldilər və bunun nə ilə nəticələndiyini hamımız görürük.

Fransa körpüləri yandırdı

Fransa dünyanın o başından gəlib Azərbaycana yol göstərmək niyyətində olanda, yəqin düşünməmişdi ki, lazımi şəkildə yerində oturulacaq. Ya da ağılı Ermənistanla və onun Baş nazirində qalmışdı, düşünmüşdü ki, bu regionda onun çaldığı havaya hər kəs ermənilər kimi oynaya bilər. Lakin istəkləri fonunda gördükləri tam əksinə oldu. Dövlətimizin başçısı: Münasibətlərin gərginləşməsinə gəlinəcə, bu, artıq ikinci Qarabağ müharibəsi zamanı

başladı. Həmin vaxt 44 gün ərzində Fransa Prezidenti dəfələrlə, hətta deyirdim ki, bu ifadəni işlətmək mümkündürsə, həddindən çox dəfələrlə zəng edirdi və baş verənlərə öz münasibətini bildirdi. Detallara varmaq istəmirəm, çünki bu danışıqlar məxfi xarakter daşıyırdı, lakin danışdığımız məsələlərin bir hissəsi artıq ictimaiyyətə məlumdur. Hər halda onlar heç nəyə nail ola bilmədilər və müharibə Prezident Makronun və ya hər hansı başqa şəxsin deyil, Putinin vasitəçiliyi ilə dayandırıldı. Üçtərəfli Bəyanat da Fransa, Azərbaycan və Ermənistan arasında deyil, Rusiya, Azərbaycan və Ermənistan arasında imzalandı.

Düşünürdüm ki, bu hadisələrdən sonra münasibətlərimizdə sağlam məntiq üstün olacaq və körpülər yandırılmayacaq, çünki bu, prinsip etibarilə nə Fransaya, nə də bizə lazımdır. Hərçənd hər bir ölkə bir-birini unudaraq sakit yaşaya da bilər. Bununla yanaşı, bütün bu proseslər davam edirdi və bildiyiniz kimi, həm parlament, həm də Senat qondarma "Artsax"ı tanıdılar. Amma mənim qondarma "Artsax"ın dislokasiyası barədə tövsiyələrimi də yəqin ki, heç kim unutmayıb. Yeri gəlmişkən, onlar öz qüvvəsindədir, bəlkə də indi lokasiyanı dəyişmək olar, çünki bilirəm ki, Paris meri Qarabağdan çıxanlara fəxri vətəndaşlıq verib. Təklif edirdim ki, bəlkə də fəxri sözünü real vətəndaşlıq ilə əvəz etsinlər, onları Parisin mərkəzində yerləşdirsinlər və orada Artsax respublikası elan etsinlər. Amma bunu elə-belə, şərh qismində söylədim.

Biz Fransaya öz meydançasında qalib gəldik

Belə bir deyim var: düşmən düşmənlüyində qalır. O, dünən necə idisə, bu gün də öz xislətini hər an göstərə bilər. Odur ki, Fransanın münasibətlərində də buna hər an hazır idik. Və bunu ikinci Qarabağ müharibəsi zamanı da, ondan sonra da açıq şəkildə gördük. Və belə olan təqdirdə yuxarıda da vurğuladığımız kimi, artıq aramızda olan körpüləri Fransa öz əli ilə yandırdı.

Dövlətimizin başçısı: Hazırkı şəraitə gəldikdə, əlbəttə, ikinci Qarabağ müharibəsin-

dən sonra münasibətlərin gərgin olduğu dövr idi, amma bununla belə münasibətlər mövcud idi. Siz də bilirsiniz ki, biz Prezident Makronun Praqadakı görüşdə iştirakına razılıq verdik və başqa səviyyələrdə də təmaslar oldu - həm Fransa xarici işlər nazirinin Azərbaycana səfəri, həm də bizim nümayəndələrin səfərləri. Yəni, münasibətlər davam edirdi, amma antiterror əməliyyatından sonra bu münasibətlər mahiyyətcə dayandırıldı, yenə də bu, bizim günahımız ucbatından baş vermədi. Sadəcə, Fransa artıq heç bir başqa amillərlə maskalanmayaaraq açıq şəkildə anti-Azərbaycan fəaliyyəti aparmağa başladı - qətnamələrin qəbul edilməsi cəhdləri, bundan sonra BMT Təhlükəsizlik Şurası platformasında Azərbaycana qarşı sanksiyalar tələbi. Zənnimcə, ən azı 5 dəfə bu cür cəhdlər edildi və onların hamısı tam uğursuzluqla nəticələndi, çünki ölkələrin əksəriyyəti bizi dəstəklədi və bu qətnaməni qəbul etməyə üçün onlar dövlətlərin zəruri sayını toplaya bilmədilər. Bu, əlbəttə, onlar üçün çox güclü siyasi zərbə idi, çünki biz belə desək, onlara öz meydançalarında qalib gəldik. Həmçinin düşünürəm ki, Avropa İttifaqının onlara qoşulmaması da böyük bir zərbə oldu, hərçənd məlum oldu ki, Avropa İttifaqı diplomatiyasının rəhbəri təəsüf ki, Fransanın Azərbaycana qarşı siyasətinə dəstək verənlərin arasında yer alıb. Lakin ümumilikdə, Avropa İttifaqı ölkələri Azərbaycana münasibətdə vahid mövqe üzrə razılığa gələ bilmədilər, Fransa isə məhz sanksiyalarda və başqa addımlarda israr edirdi. Artıq bu tezislər səsləndirilib və onlar belə desək havadan asılı qalıb, sözdən əmələ keçməyib.

Fransa mənəvi deqradasiyaya uğrayır

Dövlətlər arasında münaqişələrin, problemlərin yaşanması tarixin bütün dövrlərində olub. Lakin Fransa kimi mənəvi deqradasiyaya uğrayaraq ərazisində hansısa xalqa aid olanları məhv və təhqir edən xalqlar çox az olub. Biz də dövlət və xalq olaraq belə bir səviyyəsiiz hərəkəti Fransa tərəfdən gördük. Bütün bunlar isə Fransanın üreyində qalan, reallaşmayan arzularının suya düşməsindən irəli

gəlir.

Prezident İlham Əliyev: ...Natəvanın heykəlinin təhqir edilməsi, onun selofana bükülməsi, bu şəhər ilə İsmayılı arasında qardaşlıq sazişinin ləğv edilməsi kimi lüzumsuz hərəkətlərə əl atmağa başladılar. Təbii ki, biz də adekvat cavab verirdik və indi də buna davam edirik. Amma bu, deyə bilərəm ki, artıq kin, gücsüzlük və isterikanın özünü heykəldə göstərdiyi mənəvi deqradasiyanın dibidir. Yəni, burada onlar praktik olaraq ermənilərdən az fərqlənirlər. Çünki ermənilər Natəvanın Ağdamdakı məzarını qazıblar, heykəlini məhv ediblər. Biz onu bərpa etdik, daha doğrusu, yenidən dəqiq surətini ucaltdıq. Fransa isə Natəvanın həmin ölkədə heykəlini təhqir edir. Göründüyü kimi, burada bir oxşarlıq var.

Ona görə də indi vəziyyət belədir, biz, əlbəttə ki, bütün bunlara cavab verəcəyik. Biz tək-cə müdafiə olunan və özünə bəraət qazandıran ölkə deyilik. Biz adekvat cavablar veririk və verəcəyik.

Dünyanın xatırlayacağı faktlar

Özünü demokratiyanın beşiyi adlandıran, lakin əslində demokratiyanın eşiğindən də uzaqda olan fransız imperializminin müstəmləkə ölkələrində törətdiyi vəhşiliklər haqqında dünyanın xatırlayacağı faktlar, bəli, dövlətimizin başçısının dediyi kimi, həddindən artıq çoxdur: Buraya Əlcəzairdə indi də istifadə olunmayan böyük əraziləri zəhərləyən nüvə sınaqları daxildir. Həmçinin mina terrorunu da əlavə etmək olar, yeri gəlmişkən, fransızların Əlcəzairdə basdırdıqları minalardan insanlar indi də həlak olurlar. Bir milyon yarım əlcəzairlinin soyqırımı və digər faktlar da var. Müstəmləkə ölkələrində başqa cinayətlər də törədilib və bu, əlbəttə ki, neokolonializmin rüsvayçı təzahürüdür. Bu gün Fransa müstəmləkələrə sahib olmağı, onları idarə etməyi, sıxışdırmağı, vıran qoyulmuş ölkələrin bu müstəmləkə zülmündən qurtulmasına imkan verməməyi adi bir hal kimi qəbul edir. Qoşulmama Hərəkatının sədri kimi biz bu məsələni qaldırırdıq və Bakı təşəbbüsünü irəli sürdükdə müstəmləkə ərazilərinin - Fransanın dənizəşırı adlanan ərazilərinin nümayəndələrinin iştirakı ilə tədbirlər həyata keçiririk. Onların hər cür təzyiqlərə məruz qalması bizə məlumdur. Onları çağırır, profilaktikadan keçirir, hədə-qorxu gəlirlər. Bu yaxınlarda Yeni Kaledoniyada bir azərbaycanlı jurnalist qadını saxlayıblar. Ümumiyyətlə, bu, hansı çərçivəyə sığır? Ondan casusluqda da şübhələnilə bilər. O, hadisələri işıqlandırmağa gəlmişdi. Fransa tərəfinin xahişi ilə İsveçrədəki Avropa qeyri-hökumət təşkilatlarından birinin nümayəndəsini də saxlayıblar. O, Cenevrədə neokolonializmə həsr olunmuş tədbirə gəlirdi. Düzünü desək, mən İsveçrə hökumətinin Fransanın iradəsinə tabe olmasından və belə rüsvayçı aktı törətməsindən təəccüblənirəm. Həm də bu jurnalist çox böyük Avropa ölkəsinin vətəndaşıdır. Yəni, onların əsl xisləti bundan ibarətdir. Biz bu əsl xisləti üzə çıxardıq. Nədənə bütün bunlar haqqında indiyədək danışılmırdı. Bunların hamısı barədə susurdular, əlaqədar olmaq istəmirdilər, problemlərdən qorxurdular, təhdidlərdən çəkinirdilər və sairə. Amma biz qorxmuruq. Zənnimcə, bu gün baş verənlər BMT Təhlükəsizlik Şurasında və Avropa İttifaqında bir fiaskodur, onların Avropa parlamentindəki nümayəndələri vasitəsilə bizə müəyyən mənada zərər vermək, ola bilər ki, hətta "qıcıqlandırmaq" kimi boş cəhdlərinin hamısı faydasızdır. Təbii ki, biz yolumuza davam edəcəyik. Qoşulmama Hərəkatında sədrliyimiz başa çatır, amma Bakı Təşəbbüs Qrupu yaşayacaq, biz fransız neokolonializminin ifşa olunmasını və fransız müstəmləkələrinin Fransanın zülmündən azad olunması prosesini dəstəkləyəcəyik.

Dövlətimizin başçısına verilən bir sual əsasında Fransanın dünəndən bu günədək davam edən xislətinin bütün detalları tam mənası ilə açıqlandı. Elə bu xüsusda Fransa unutmamalıdır ki, qarşısındakı Azərbaycanlıdır.

Mətanət Məmmədova

Ədalət topaldır, yavaş yeriir, amma...

... gedəcəyi yerə gec-tez çatır

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə "İctimai və dövlət maraqlarının müdafiəsi" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb

Azərbaycan öz müstəqillik tarixinə 2 ağır müharibə sığışdırdı. Zoraki, məcbur qalaraq. Müharibə bizim dövlətimiz üçün ən sonuncu yol idi, 30 illik səbr kasası dolanda isə müharibə qaçılmaz oldu. I Qarabağ Müharibəsində ölkəmizə təcavüz edildikdən 30 il sonra II Qarabağ Müharibəsi ilə ədaləti bərqərar etdi Azərbaycan.

Facielərə susan dünya ədalətə etiraz edir

Azərbaycan çoxdan gözələdiyi ədaləti öz gücü ilə, öz əlləri, dəmir yumruğu ilə bərpa etdi. Yüz illər boyu Azərbaycan torpağı olan Qarabağ Birinci Dünya Müharibəsindən sonra imperialist Qərb dövlətlərinin ortaq siyasətləri ilə etnik dəyişikliyə məruz qalanda, erməni himayədarı dövlətlərin siyasi təzyiqlərinə məruz qalanda dünyanın ədaləti qeybə çəkildi. Qarabağda, Xocalıda insanlar dəhşətli işgəncələrlə öldürüləndə o ədalət harada idi?

Hamilə qadının qarını bıçaqla yararaq körpəni çıxarıb itlərə yedirən, güllələdikləri anasının döşünü kəsib ağlayan körpəsinin ağzına qoyan ermənilər tarixin qanlı səhifələrindən öz əməllərini necə siləcəklər? Onların bu əməlinə susan dünya birliyi ədalət sözünün mənasını bilmirdi? Atasını ağaca bağlayıb gözünün önündə balasına təcavüz edənlər, yeniyetmə qızları buz kimi soyuq fevral gecəsində çıpaq soyundurub qarın üstündə zorlayanlar, ağladı deyə anasının qucağından alıb avtomat süngüsünə keçirdikləri uşaqları tikə-tikə doğrayanlar, günahsız uşaqları dəmir boruya doldurub ağzını qaynaq edənlərin əməllərinə göz yuman global güclər ədalətdən danışıya bilmirdi?

Ermənilərin başımıza gətirdikləri saysız faciələri görməz olan dünya öz torpağımızı uğrunda haqq savaşıma ədalətsiz hesab edərək 1988-ci il dekabrın 5-də ermənilər Hamamlı şəhərində (Spitak) 17 azyaşlı uşağı iri diametrlı boru-

ya dolduraraq, hər iki tərəfini qaynaq edənləri, borunu hündür uçurumdan dəreyə ataraq, körpələri amansızlıqla qətlə yetirənləri unutmuşdu dünya. 1988-ci ildə Qarakilsə-Pəmbək mahalında 70-ə yaxın 5-12 yaşlarındakı uşaqları yenə boruya dolduraraq, hər iki tərəfini qaynaqla bağlayanları necə, görmürdüyü? Azərbaycan "ədalət!", - deyə hayqıranda səsi eşidilmirdi?

Uşaqların başını diri-diri kəsən, körpələrin başına mısır çalan, yerə uzadıb üstlərindən tankla keçdikləri azyaşlıların işgəncəsindən zövq alan yırtıcıları niyə tanımadı dünya? Böyük meydanlarda, qızıldan saraylarda, bahalı kreslolarda, dəyirmi masalarda "hüquq", "azadlıq", "insan haqları" deyərək bar-bar bağıranlar bunları görmürdüyü? Xocalının eşşə yayılan naləsi niyə eşidilmədi 30 il?

"Ədalət özü gəlmir"

Prezident İlham Əliyev: "Biz hamımız bilməliyik ki, ədalət özü-özünə gəlmir, ədaləti sən gerek təmin edəsən. Müasir dünyada biz bunu artıq çoxdan başa düşmüşük. Əgər mənim çıxışlarıma nəzər salsanız, bəlkə də son 10-15 il ərzində mən dəfələrlə deyirdim ki, dünyada beynəlxalq hüquq işləmir. Bu mexanizmlər ancaq zəif ölkələr üçün işə salınır. Böyük dövlətlər buna məhəl qoymur. Onlar üçün sanki qanun qanun deyil, beynəlxalq hüquq hüquq deyil. Belə olan halda, ədaləti tələb edən, haqlı olaraq tələb edən ölkələr bu ədaləti özləri təmin etməlidir".

"Biz, məhz bu prinsipi rəhbər tutaraq son illər ərzində fəal işləmi-

şik və ədaləti özümüz bərpa etmişik. Ona görə bu, o cümlədən bu nöqteyi-nəzərdən də önəmlidir, çünki ədalətə inam bərpa edildi. Yəni, biz hamımız gördük ki, bəli, ədalət zəfər çalıb, biz öz haqq işimizi yekunlaşdırmışıq və ədaləti özümüz bərpa etmişik. Halbuki əfsuslar olsun ki, beynəlxalq aləmin əsas oyunçuları bizim bu fikrimizə şərik olmadılar. Əksinə, bizi ittiham etməyə çalışdılar, bizə qarşı müxtəlif təzyiqli mexanizmlərini işə salmağa çalışdılar. Yəni, biz bu ədaləti, eyni zamanda, beynəlxalq müstəvidə siyasi və diplomatik savaş apararaq əldə etmişik. Ona görə bizim Zəfərimizin əhəmiyyəti daha önəmlidir", - deyə Prezident şərh edir.

Ədalətini maddə-maddə yazan Azərbaycan

Müstəqil Azərbaycanın dövlətçiliyinin möhkəmlənməsi hər şeydən əvvəl respublikada vətəndaşların hüquqlarından, qanunun aliliyindən asılıdır. Demokratiyanın ardıcıl inkişafı, siyasi plüralizmlə bərabər, insan

azadlığı şəraitində hər bir vətəndaşın söz, vicdan, din, sahibkarlıq, mülkiyyətçilik, seçib-seçilmək kimi hüququnu təmin etmə fonunda baş verir.

İnsan hüquqları bir dövlətin əsasını təşkil edən, o dövləti daim güclü edən demokratik proseslərin təməli daşdır. Çünki vətəndaş cəmiyyətinin formalaşdırılması, demokratik-hüquqi dövlət quruculuğu, bilavasitə insan hüquq və azadlıqlarının möhkəm təminatının bünövrəsi üstündə mümkündür. Bir ölkədə vətəndaşın hüquqi azadlığı yoxdursa, o ölkənin idarəetməsində, siyasətində çatlar yaranacağı mütləqdir.

Azərbaycanda insan hüquq və azadlıqları, humanizm, ədalət prinsipləri həmişə üstün səviyyədə qorunub. İstənilən sahədə insanların hüquqlarının qorunması, azadlıqlarının məhdud-

laşdırılmaması, hüquq islahatları, məhkəmə sisteminin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı fərman və sərəncamların imzalanması da məhz bu prinsiplərə xidmət edir.

Qarabağ problemindən qidalanan böyük dövlətlərlə yanaşı, Ermənistan da Qarabağ yaramızı daim qaşımaqla problemi şaxələndirməyə çalışırdı, dünyanın diqqətini yalancı, qondarma soyqırma cəlb etməyə çalışırdı.

Qərb dövlətləri, xüsusən də, Fransanın gizli və açıq himayədarlığı ilə başından böyük işlərcan atan Ermənistan "dayan!" deyən olacaqdı əlbət. 30 ildir

öz tarixi torpağına həsrət qalan dövlətin səbrinin bir sonu olacaqdı, o dəmir yumruq bir gün mütləq günahkarları ezəcəydi.

Lala Mehralı

Bakıda nə qədər əhali yaşayır?

20 20-ci ildə Bakıda əhalinin sayı 2 milyon 630 min nəfər olub. Əlavə 300 min nəfər var, onlar tələbə, məcburi köçkün və digər regionlardan gələnlərdir. SİA xəbər verir ki, bunu Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsinin sədr müavini İlqar İsmatov Bakı şəhərinin 2040-cı ilədək inkişafına dair Baş planının təqdimatı mərasimində deyib. O qeyd edib ki, əhalinin təbii artımı ilə bağlı məsələ fərqli olub. Belə ki, 2010-cu il-

də Bakıda artım illik 1,014 faiz idi, 2020-ci ilə doğru bu göstərici 0,75 faizə düşüb: "Tək bizdə deyil, bütün dünyada əhali artımı məsələsində azalma gedir. Biz illik artımı 0,75 götürməklə hesabatda 3 milyon 70 min əhali sayı qeyd etdik. Əlavə 100 min nəfər nəzərdə tutaraq yekun hesabatda Bakı əhalisinin sayını 3 milyon 170 min nəfər olaraq təqdim etmişik".

Bu maşınların Azərbaycana gətirilməsi qadağan olundu

Zavod buraxılış tarixinə görə yaşı 10 ildən çox olan minik avtomobillərinin (raritet minik avtomobilləri və gömrük ərazisinə müvəqqəti gətirilən minik avtomobilləri istisna olmaqla) Azərbaycan ərazisinə gətirilməsi məhdudlaşdırılıb. SİA xəbər verir ki, bu barədə qərar Nazirlər Kabineti tərəfindən ötən il qəbul edilib. Beləliklə, 2024-cü ildə istehsal ili 2014-cü ildən əşğı olan istismar olunan minik avtomobillərinin Azərbaycanın gömrük ərazisinə gətirilməsinə qadağa qoyulub.

Qeyd edək ki, hazırda ölkədə 1,4 milyondan çox minik avtomobili mövcuddur. Bunun 1,3 milyondan çoxu şəxsi minik avtomobillərinin payına düşür. Azərbaycanda minik avtomobillərinin yaş strukturu belədir:

- * 2 ilə qədər olan minik avtomobilləri 2%;
 - * 2 ildən 5 ilə qədər olan minik avtomobilləri 3%;
 - * 5 ildən 10 ilə qədər olan minik avtomobilləri 11,9%.
- Beləliklə, yaşı 10 ildən artıq olan minik avtomobillərinin payı 80%-dən çoxdur.

Yumruq zərbəsi ilə həmyerlisini öldürdü - HƏBS EDİLDİ

Qəbələ rayonunun Dızaxlı kəndi ərazisində tanışını yumruq zərbəsi ilə qətlə yetirən 1981-ci il təvəllüdü Nurlan Rəhimovun cəzası ağırlaşdırılıb. SİA xəbər verir ki, 2019-cu ildə baş verən cinayət hadisəsi zamanı həmyerlisi, 1978-ci il təvəllüdü Teymur Səfərcinovun ölümünə səbəb olmuş şəxs barəsində prokurorun protestinə baxılıb.

Şəki Apellyasiya Məhkəməsi N.Rəhimov barəsində Cinayət Məcəlləsinin 124.1-ci, yəni ehtiyatsızlıqdan adam öldürmə maddəsi üzrə təyin edilmiş 2 il 6 ay müddətinə azadlıqdan məhrumetmə cəzasını ləğv edib. Məhkəmə həmin hökmə təyin edilmiş cəzanı çəkərək azadlığa çıxmış şəxsi bu dəfə Cinayət Məcəlləsinin 126.3-cü, yəni qəsdən sağlamlığa ağır zərər vurma ölümə səbəb olduqda maddəsi ilə təqsirli bilib. Məhkəmənin hökmü ilə Nurlan Rəhimova 9 il 6 ay müddətinə həbs cəzası verilib. Onun daha əvvəlki hökmə əlaqədar çəkdiyi 2 il 3 ay 15 gün azadlıqdan məhrumetmə müddəti cəzadan çıxarılıb və üzərində qəti olaraq 7 il 2 ay 15 gün müddətə azadlıqdan məhrumetmə cəzası saxlanılıb.

Qeyd edək ki, prokurorluq daha əvvəl Nurlan Rəhimov barəsindəki hökmdən protest versə də, Şəki Apellyasiya Məhkəməsi protesti təmin etməmişdi. Prokurorluq kassasiya şikayəti verdikdən sonra Ali Məhkəmə işi yenidən apellyasiya instansiyasına qaytarmışdı. Bundan sonra hadisənin Cinayət Məcəlləsinin 126.3-cü maddəsi üzrə araşdırılmasına qərar verilib və 2023-cü ilin 26 noyabr tarixində Nurlan Rəhimov həbs edilib.

"SƏS" qəzetinə abunə kampaniyası davam edir!

«SƏS» QƏZETİNƏ
ABUNƏ OLMAQ İSTƏYƏNLƏR
AŞAĞIDAKI YAYIM
ŞİRKƏTLƏRİ İLƏ ƏLAQƏ
SAXLAYA BİLƏRLƏR

1. Azərpoçt Poçtdaşıma Mərkəzi – 0125984955, 0552004544
2. Azərmətbuat Yayım MMC – 0124411991, 0124404694
3. Səma Mətbuat Yayım – 0125940252, 0503336969
4. Pressainform MMC – 0125115191, 0504560835, 0553156002
5. Qaya Mətbuat yayım – 0125667780, 0502352343
6. Qasid Mətbuat Yayım – 0124931406, 0124938343
7. F.Ş.Ruhid Hüseyinov – 0124349301, 0505357898
8. Ziya LTD – 0124977696, 0503067744

1 nüsxə 1 aylığı 13.20 AZN

6 aylıq 79.20 AZN

1 illik 158.40 AZN

ABUNƏÇİLƏRİMİZİN
XİDMƏTİNDƏYİK
Müraciət, şikayət, yazı,
təbrik və başsağlıqlarınızı
dərc etməyə hazırıq!

Messi ilin ən yaxşısı seçildi

Argentina yığmasının kapitanı Lionel Messinin FİFA-nın versiyasına görə 2023-cü ilin ən yaxşı futbolçusu mükafatını qazanıb. Ali futbol qurumunun açıqladığı hesabatda əsasən xəbər verir ki, Messi "Mançester Siti"-nin ulduz forvardı Erlinq Holandla eyni sayda xal toplayıb (hər biri 48).

Holand məşqçilərin və jurnalistlərin səsverməsində liderlik etsə də, azarkeşlərin və milli komandalara kapitanlarının səsverməsinə görə Messiyə uduzub. Hələdici meyar milli komandalara kapitanlarından ən yüksək qiymətlərin sayı olub. Bu kateqoriyada Messi 107, Holand isə 64 xal toplayıb.

Baş redaktor:
Bəhruz Quliyev

Ünvanımız:
Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyov
küçəsi, 66.
Şəhadətname: № 022492
<http://www.ses-news.az>
<http://www.sesqazeti.az>
E-mail: ses@sia.az
"ƏLİNCƏ" AZƏRBAYCAN XEYRİYYƏ
CƏMIYYƏTİNİN ORQANI.
QƏZET 1991-Cİ İL
YANVARIN 11-DƏN ÇIXIR
Tel: 598-33-90
Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi
ilə müəllifin mövqeyi
üst-üstə düşməyə bilər.

**Qəzet bazar və
bazar ertəsindən
başqa hər gün
nəşr olunur**

Tiraj: 2700